Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

Marie Měchurová

SYSTÉM POMOCI V HMOTNÉ NOUZI

SYSTÉM OF ASSISTANCE TO PERSONS IN MATERIAL DISTRESS

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Olga Nepšinská

Olomouc 2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu i ostatní zdroje, které jsem v ní použila.

V Přerově dne 26. června 2011

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Olze Nepšinské, za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce. Dále děkuji pracovníkům organizujících veřejnou a dobrovolnickou službu v městě Přerově za poskytnutí podkladů, jejich vstřícnost a ochotu při zodpovídání mých dotazů.

ANOTACE

Vypracovaná bakalářská práce se zabývá systémem sociální pomoci, zejména pomoci v hmotné nouzi, s akcentem na nový motivační nástroj, který byl do tohoto systému zaveden. Jedná se o institut veřejné služby, který má za úkol zaktivovat osoby dlouhodobě setrvávající ve stavu hmotné nouze, zachovat jejich pracovní dovednosti a zvýšit jejich podíl na produktivitě společnosti. Výkon veřejné služby má zároveň výrazný vliv na výši příspěvku na živobytí a nepřímo tak napomáhá ke zlepšení, či alespoň zachování stávajících, životních poměrů u některých příjemců této dávky (zejména u těch, kteří pobírají příspěvek na živobytí déle než šest měsíců).

V teoretické části se bakalářská práce zaměřuje na postavení státu v oblasti sociální politiky a poskytuje nástin systému sociálního zabezpečení v České republice. Jsou zde rovněž podrobně zpracovány a porovnány systémy sociální pomoci, které existovaly v České republice od roku 1991 doposud.

V empirické části práce jsou analyzovány důsledky nově vzniklého motivačního nástroje pro jednotlivé občany. Podle předem určených kritérií jsou zkoumány spisové dokumentace osob, kterých se uvedený nový institut týká, následně způsob a rozsah jejich zapojení a vliv na výši jejich příspěvku na živobytí.

Klíčová slova: veřejná služba, hmotná nouze, dávky pomoci v hmotné nouzi, osoba v hmotné nouzi, životní minimum, existenční minimum

ANNOTATION

This Bachelor thesis is dealing with the system of the social help, especially with the help in material need, with the accent on the new motivational instrument which was implemented into this system. It is an Institute of Public Services whose goal is to encourage people who stay in the long term material need to preserve their employment skills and increase their portion on communities' performance. The output of Public Services has also significant influence on the level of benefits paid to achieve a better standard of living and thus indirectly helping to improve, or at least maintaining existing living conditions for some recipients of benefits (especially those who are in receipt of benefits for longer than six months).

The theoretical part of the bachelor thesis is concentrating on the position of the State in social politics and provides an outline of the system of social security in the Czech Republic. In this part I also elaborate and compare in detail the systems of social need which existed in the Czech Republic since 1991 until now.

In the empirical part of the study analyzed the consequences of the newly established motivational tool for individual citizens. Using certain criteria given in advance, I investigate files documents of people who are affected by the new institute concerned and subsequently the way and extent of their involvement and the effect on the level of their benefits of living.

Keywords: public services, material need, benefits in material need, person in material need, minimum wage, living wage

Obsah

Úvod 8

1 Sociální politika a systém sociálního zabezpečení v České republice 10

1.1 Vymezení sociální politiky 10

1.2 Objekty a subjekty sociální politiky, její funkce a nástroje 13

1.3 Postavení státu v sociální politice 15

1.4 Sociální zabezpečení v České republice 17

2 Dávky sociální péče 20

2.1 Životní minimum 20

2.2 Sociální potřebnost 22

3 Systém pomoci v hmotné nouzi 26

3.1 Pomoc v hmotné nouzi 26

3.2 Životní a existenční minimum 27

3.3 Společně posuzované osoby 29

3.4 Hmotná nouze 30

3.4.1 Příspěvek na živobytí 31

3.4.2 Doplatek na bydlení 32

3.4.3 Mimořádná okamžitá pomoc 34

4 Motivační nástroje systému pomoci v hmotné nouzi 36

4.1 Poskytování sociálního poradenství 36

4.2 Započet příjmů 37

4.3 Hodnocení zvýšení příjmu vlastní prací 38

4.4 Hodnocení uplatnění nároků a pohledávek 40

4.5 Hodnocení majetku 41

4.6 Stavební spoření 43

4.7 Aktivizační plán 46

5 Veřejná služba 47

5.1 Zavedení institutu „veřejné služby“ do systému dávek pomoci v hmotné nouzi 47
5.2 Organizace a výkon veřejné služby 48
5.3 Výkon veřejné služby v návaznosti na dávky v hmotné nouzi..... 49
6 Předmět a cíle výzkumu..... 51
6.1 Metodologie 52
6.2 Objekt výzkumu 52
6.3 Formulace hypotéz 53
6.4 Realizace výzkumu 53
6.5 Vyhodnocení a interpretace 72
ZÁVĚR 75
SEZNAM LITERATURY 78
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK..... 80
SEZNAM TABULEK 81
SEZNAM GRAFŮ 81

Úvod

Od měsíce ledna 2007 nabyl účinnosti nový zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o pomoci v hmotné nouzi“), který zcela nahradil stávající zákon ČNR č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o sociální potřebnosti“), kterým se změnil systém sociální pomoci. Tímto zákonem byla v České republice zakončena transformace třetího pilíře systému sociálního zabezpečení. Nově koncipovaná sociální pomoc vychází z podmínek demokratické společnosti, kde každá osoba, která pracuje, nebo tuto snahu vyvíjí, se musí mít lépe, než ta, která nepracuje nebo se práci vyhýbá.[1]

Novelou zákona o pomoci v hmotné nouzi, která se stala účinnou od ledna 2009, byla tato idea doplněna o nový, zatím nejúčinnější motivační nástroj **pro osoby setrvávající dlouhodobě ve stavu hmotné nouze**.

Jedná se o institut **veřejné služby,** jehož cílem je kromě jiného motivovat tyto osoby k obnově a zachování pracovních návyků a dovedností. Veřejná služba je bezplatná pomoc obci a jejím občanům, kterou vykonávají uživatelé dávek. Odměnou za vykonanou pomoc je bonifikace příspěvku na živobytí, při pasivním postoji občana dochází naopak ke snížení částky živobytí osoby na existenční minimum, což vede ke snížení dávky pomoci v hmotné nouzi.

Cílem bakalářské diplomové práce **Systém pomoci v hmotné nouzi** je zjistit ve spolupráci s institucemi organizujícími výkon veřejné služby a dobrovolnické služby, jaké možnosti pro výkon veřejné a dobrovolnické služby nabízí Statutární město Přerov. Poté z vybraného vzorku zabezpečovaných klientů provést analýzu jednotlivých spisových dokumentací za období od června 2009 do listopadu 2009, vymezit, kolika občanů se „povinnost“ vykonávat veřejnou nebo dobrovolnickou službu týkala, aby nedošlo ke snížení částky jejich živobytí na existenční minimum. Následně bude zpracována statistika občanů, kteří se zapojili jistým způsobem do výkonu dobrovolnické nebo veřejné služby, a těch, kteří zůstali pasivní, což se projevilo na výši příspěvku na živobytí v období od července 2009 do prosince 2009. V závěru tohoto hodnocení budou v rámci jednotlivých měsíců porovnány údaje o počtu hodin, veřejné a dobrovolnické služby, které byly celkově v institutu veřejné a rovněž dobrovolnické služby vykonány, s počtem autorkou této práce hodnocených osob, výsledkem bude procento počtu osob, které se zapojily

[1] srov. http//www.mpsv.cz/cs/5 dne 19. 12. 2010

do uvedeného motivačního nástroje, a tím ovlivnily finanční navýšení své dávky či alespoň zabránily snížení této dávky.

Druhá část průzkumu bude provedena podle předem stanovených kritérií, kdy byl vybrán vzorek spisových dokumentací zabezpečovaných osob, u nichž bude sledováno, zda se v posuzovaných měsících osoby zapojily do nově zavedeného motivačního nástroje, jaké výhody jim to přineslo. U osob, které pomíjely svou povinnost, dojde k zaznamenání částky dávek, o níž přišly, a také bude uveden rozdíl mezi maximálně možnou výší dávky a výší skutečně obdrženou. Pro naplnění tohoto cíle bude zvolena metoda kvantitativního výzkumu, který bude realizována formou analýzy dokumentů a případových studií.

Nejprve se však práce zaměří na vymezení sociální politiky a sociálního zabezpečení v České republice. Následně nastíní systém sociální pomoci, který zabezpečoval občany na základě institutu sociální potřebnosti a životního minima platného do 31. prosince 2006.

Další kapitola se bude již zabývat nově vzniklým zákonným systémem pomoci v hmotné nouzi. Vymezením hlavní podstaty životního a existenčního minima a jejich návaznosti na dávky pomoci v hmotné nouzi. Předposlední kapitola bude zaměřena na sociální poradenství a ukotvení konkrétních motivačních nástrojů do systému pomoci v hmotné nouzi, které by měly směřovat k naplnění veškerých ideových principů nově koncipovaného systému sociální pomoci. Poslední kapitola teoretické části závěrečné bakalářské práce bude orientována na zavedení veřejné služby, jako nejúčinnějšího motivačního nástroje v systému pomoci v hmotné nouzi. Zde budou nastíněny důvody vzniku veřejné služby, její organizace a následně návaznost na dávky pomoci v hmotné nouzi.

1 Sociální politika a systém sociálního zabezpečení v České republice

Tato kapitola bakalářské práce se zaměřuje na vymezení sociální politiky, její orientace a funkce, zároveň objasňuje, jakou roli má v oblasti sociální politiky stát. Následně tento oddíl vymezuje sociální zabezpečení a charakterizuje organizační uspořádání systému sociálního zabezpečení v České republice.

1.1 Vymezení sociální politiky

Sociální politiku nelze jednoznačně definovat, avšak lze na ni pohlížet v jistém slova smyslu jako na určitý systém s četnými komplikovanými vnitřními vazbami i s vazbami na ostatní prvky společenského systému, je tedy úzce vázána na své sociální okolí. Z tohoto důvodu je vždy specifická v každé zemi a době, ovšem jsou jí zároveň vlastní i určité společné znaky.[2]
Sociální politika se především orientuje k člověku, ke kultivaci a růstu jeho životních podmínek, k vývoji jeho osobnosti a kvality života.[3]

Sociální politiku lze tedy rozdělit na praktickou aktivitu a vědní disciplínu.

Sociální politika jako praktická aktivita utváří vztah jedinců a sociálních podmínek jejich života. Každý z nás se jistým způsobem podílí na tvorbě sociální politiky a současně je vystaven i sociálním situacím, které nemá ve své moci, které jsou pro něj – až na další – jistou objektivní danností, něčím vnějším. Hlavním záměrem sociální politiky je předcházet sociálním a ekonomickým ohrožením, s nimiž se lidé během svého života setkávají a zároveň vytvářet příznivé podmínky pro další jejich rozvoj.[4]

[2] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 20*
[3] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol.Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 17*
[4] *Srov. Potůček, Martin. Sociální politika, 1 vydání. Praha:Sociologické nakladatelství, 1995, s. 30-31*

V definicích sociální politiky jako praktické aktivity je možné postřehnout tři společné znaky:[5]

- prospěšnost občanům;
- vázanost na ekonomické a mimoekonomické cíle (např. udržení minimálního příjmu);
- užívání nástrojů umožňujících redistribuci zdrojů od bohatých k chudým.

Sociální politika jako vědní disciplína se zabývá zkoumáním sociální politiky jako praktické aktivity, to jest analýzou procesů tvorby a realizace politik dotýkajících se poměrů občanů a sociálních podmínek jejich života. Zároveň se zabývá nerovnostmi (ve střední délce života, ve vzdělávacích šancích, ve zdrojích a času) a jejich rozdělením ve společnosti. Rovněž se věnuje politickým procesům, institucím a činnostem, které tyto nerovnosti ovlivňují.[6]

Názor na sociální politiku souvisí s vnímáním samotného pojmu **sociální.** Ten je zpravidla chápán ve třech významových rovinách:[7]

- **v nejširším slova smyslu,** tj. sociální jako společenský, dotýká se poměrů mezi lidmi ve společnosti;
- **v užším slova smyslu,** tj. sociální jako aktivity bezprostředně směřující ke zdokonalování životních poměrů osob;
- **v nejužším slova smyslu,** tj. je spíše ve smyslu kurativním, ve smyslu řešení nepříznivých nouzových sociálních situací.

Sociální politika je mnohdy také vymezována jako souhrn činností cílevědomě směřujících ke zdokonalení základních životních podmínek populace ve společnosti jako celku, respektive určitých skupin obyvatelstva, k zajišťování sociálního bezpečí a sociální suverenity v rámci hospodářských a politických možností země. Sociální bezpečí a suverenitu je možno považovat za základní charakteristiky postavení člověka v životě, o něž každý jedinec usiluje. Je-li člověk v bezpečí, může být i suverénní a výkonný, a naopak suverénnost a ocenění výkonu směřuje k vyššímu sociálnímu bezpečí. Opakem sociální suverenity a sociálního bezpečí je sociální

[5] *Srov. Potůček, Martin. Sociální politika, 1. vydání. Praha:Sociologické nakladatelství, 1995, s. 31*
[6] *Srov. Potůček, Martin. Sociální politika, 1. vydání. Praha:Sociologické nakladatelství, 1995, s. 33*
[7] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 21 -22*

závislost a sociální ohrožení. Smyslem sociální politiky je zajišťování a udržování sociální suverenity a bezpečí a snižování sociální závislosti a ohrožení.[8]

V tomto smyslu je v České republice v současné době frekventováno širší a užší pojetí sociální politiky.

Z hlediska širšího pojetí je možno sociální politiku definovat jako cílevědomé plánované jednání státu, ale i dalších subjektů, kterým je ovlivňována sociální oblast společnosti. Lze na ní zároveň nahlížet jako na aktivity vážící se bezprostředně k životním podmínkám jedinců ve společnosti. Toto vymezení je důležité zejména pro dlouhodobé koncepční úvahy o sociální politice, a to především souvisí s volbou typu sociální politiky a jeho sociálního programu.[9]

Záměrem **užšího pojetí sociální politiky** je především reagovat na sociální rizika, resp. jejich možné negativní důsledky (např. nemoc, invalidita) a odstraňovat sociální tvrdosti, které doprovázejí fungování tržního mechanismu (např. nezaměstnanost, chudoba). Tento přístup redukuje sociální politiku na systém sociálních opatření, a to především v oblasti zaměstnanosti a sociálního zabezpečení. V podstatě jde o přístup dílčí (parciální), i když zahrnuje značný prostor sociální politiky. Tato koncepce měla a má podstatný význam pro průběh ekonomické transformace a zajišťování sociálního smíru. V České republice se někdy také hovoří v tom smyslu o „resortní sociální politice“, neboť jde o aktivity spadající do působnosti resortu Ministerstva práce a sociálních věcí.[10]

V těchto spojitostech jsou opatření sociální politiky diferencována podle toho, jaký postoj volí k řešení samotných problémů. Jedná se o:[11]

- **aktivní (perspektivní) sociální politiku**, která přednostně usiluje o prevenci, tj. předchází vzniku sociálního problému přijímáním určitých sociálních opatření;
- **pasivní (retrospektivní) sociální politiku**, která se zaměřuje na řešení již vzniklých sociálních problémů.

[8] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 24-25*
[9] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 25*
[10] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 25*
[11] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 26*

1.2 Objekty a subjekty sociální politiky, její funkce a nástroje

Předpokládá se nejdříve pojednat o objektech a subjektech sociální politiky, tj. o tom, kým má být iniciována a naplňována sociální politika a ke komu mají její opatření směřovat.[12]

Objekty sociální politiky jsou všichni obyvatelé dané společnosti (jednotlivci, rodiny či skupiny osob), kterým jsou opatření sociální politiky určena a na něž jsou orientována. Z toho důvodu jsou objekty sociální politiky podle charakteru a předem plánovaného účelu určitých opatření strukturovány, např. z hlediska věku, pohlaví, vzdělání, zdravotního stavu, příjmu, ekonomické aktivity atd.[13]

„Subjekty sociální politiky jsou ti, kdo mají zájem, vůli, schopnosti, předpoklady a prostředky k určité sociální činnosti či chování a kdo takové činnosti může iniciovat a naplňovat.“[14]

Sociální politika je realizována různými subjekty, které nesou za ní před objekty jistý podíl svoji odpovědnosti. K nejvýznačnějším subjektům sociální politiky v dnešní době se řadí především stát, který stanovuje její hlavní charakter ve společnosti. Mezi další subjekty patří i instituce státního, nestátního, tržního a netržního charakteru.[15]

Funkce sociální politiky

Sociální politika plní řadu funkcí, které mohou být různě členěny. Funkce spolu vzájemně souvisí, působí komplexně na jedince či sociální skupiny a mají i jistý globální vliv na společnost jako celek. Nejčastěji se v sociální politice hovoří o funkci ochranné, rozdělovací a přerozdělovací, homogenizační, stimulační a preventivní. Složitým problémem je harmonizace (slaďování) těchto funkcí, resp. jejich funkčních účinků v praxi sociální politiky. Jednotlivé funkce sociální politiky se vyvíjely postupně z hlediska potřeby řešení sociálních situací v jednotlivých státech.[16]

[12] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 47*
[13] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 47-48*
[14] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 48-49*
[15] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 51*
[16] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 54-55*

Základní funkce sociální politiky[17] :

- **ochranná** – tato funkce je historicky nejstarší. Řeší již vzniklé problémy jedinců či skupin, ať již v ekonomickém nebo sociálním smyslu. Hlavním cílem této funkce je zmírnit eventuelně odstranit důsledky jistých sociálních událostí, ať již jsou spojeny s trhem práce, např. nezaměstnaností, nebo životními stádii a událostmi jako je stáří, příjmová situace vícedětných rodin, nemoc, osiření apod.;
- **rozdělovací a přerozdělovací (redistribuční)** – je jednou z nejsložitějších a současně nejvýznamnějších funkcí. Touto funkcí je určována účast jednotlivců na výsledku ekonomické činnosti a na společném bohatství. Hlavní pozornost směřuje tradičně a obvykle k příjmům, ke mzdám a důchodům a jejich redistribuci. Druhým parametrem redistribuční funkce je rozdělování životních šancí, příležitostí, k němuž rovněž prostřednictvím sociální politiky dochází. Tato funkce má za úkol nejen rozdělování důchodů, ale i účelné začleňování osob do společnosti, distribuci prostředků, podmínek a předpokladů k zdokonalování jejich života a osobnímu rozvoji. Nutnost přerozdělovat má za úkol zajistit důstojné životní podmínky všem občanům, zajistit všem stejné šance, zabezpečit bezporuchové fungování společenského systému spotřebou veřejných statků a odstraňovat nedokonalosti konkurence. Přerozdělovací funkce se uskutečňuje především prostřednictvím daní a transferů;
- **homogenizační** – je považována za relativně novou funkci sociální politiky, která je velmi těsně spojena s funkcí redistribuční. Cílem této funkce je zmírňování sociálních rozdílů v životních podmínkách jedinců a sociálních skupin. Homogenizace v žádném případě neznamená nivelizaci (vyrovnání) podmínek života, ale proces, v němž společnost dospívá k poskytování stejných šancí vzdělávat se, pracovat, pečovat o své zdraví atd., a to podle individuálních schopností a předpokladů, které jsou základem odůvodněných rozdílů mezi lidmi. Nejzřetelněji se tato funkce projevuje např. v sociální pomoci nízkopříjmovým skupinám obyvatelstva, jimž je opatřeními sociální politiky dorovnán příjem do výše společensky uznávaného standardu nebo např. poskytováním pomoci handicapovaným jedincům, příslušníkům etnických menšin apod.;

[17] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 55-61*

- **stimulační** – hlavním cílem této funkce je napomáhat, podněcovat a vyvolávat žádoucí sociální jednání jednotlivců a sociálních skupin jak v oblasti ekonomické, tak i mimo ní. O této funkci se také někdy hovoří jako o funkci produktivity. Je tedy zaměřena jak na opatření sociální politiky, která svými efekty ovlivňují přímo výkonnost pracovního potencionálu, jeho produktivitu, tak i ta opatření, která se nepřímo promítají v celkovém prospěchu společnosti;
- **preventivní (profylaktická)** – jejím úkolem je předcházet nebo zabránit určitým škodám na životě a zdraví a předcházet nepříznivým situacím, jako je např. chudoba, nezaměstnanost, zdravotní poškození atd.
  Tato funkce působí jako nástroj, který směřuje k odstranění příčin různých nežádoucích sociálních situací, které brání integraci jedince do společnosti.

1.3 Postavení státu v sociální politice

Zásadní otázkou ve vyspělých společnostech je, jakým způsobem a v jakém rozsahu se mají státy jako instituce v sociální politice angažovat. Je to především proto, že každá tato otázka souvisí s fungováním té dané společnosti, neboť v podstatné míře předurčuje rozsah redistribucí pro sociální potřeby a naplňování jejího sociálního uspořádání, a tedy i zcela konkrétní podobu role státu v sociální politice. Obecně je známo, že role státu v sociální politice je považována za nezastupitelnou a v jistém slova smyslu i za nejvýznamnější ve všech výše uvedených modelech.[18]

Význam role státu v sociální politice[19]:

- stát je ze společnosti vyčleněná instituce, která slouží k zabezpečení určitého společenského řádu a v rámci toho i k zabezpečení fungování určitého sociálního systému;
- stát je v moderní době nejen institucí politickou, ale zejména právní a také sociální;
- sociálněpolitická opatření státu jsou zákonodárnými akty, mají všeobecný dosah, váží se na všechno obyvatelstvo státu i na všechny sociální skupiny;

[18] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 70- 71*
[19] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 71*

- stát disponuje ve srovnání s ostatními subjekty poměrně značnými zdroji, a proto také v jeho sociálněpolitická opatření má veřejnost velkou důvěr;
- stát je tím, kdo vymezuje rámec působnosti pro ostatní sociální subjekty a kdo určuje „pravidla hry“ v sociální politice;
- především od státu vychází impuls k naplňování a respektování základních principů sociální politiky.

Nezbytnost účasti státu v sociální politice vyplývá především z toho, že vytváří občanům podmínky v případě jejich ohrožení vznikem přechodné nebo trvalé neschopnosti pracovat, např. ztráty příjmů vzniklých nemocí, nezaměstnaností, invaliditou, stářím atd. V takové situaci nastupuje stát, a to především vytvářením podmínek, které umožňují občanům, aby v případě ztráty příjmů se zajistili sami, nebo ve spolupráci se státem a tím si zajistili přijatelný životní standard. Stát rovněž nastupuje v případě zajištění osob, které nejsou vůbec, nebo jen v omezené míře schopni zabezpečit svou existenci vlastními pracovními příjmy. Jde např. o osoby duševně nebo tělesně postižené, dlouhodobě těžce nemocné, občany trpící sociální izolací apod. Další významná role státu spočívá v přijímání opatření k omezování a odstraňování nežádoucích nerovností ve společnosti, např. pokud jde o zdravotní péči, rozvoj vzdělání, řešení chudoby apod. V neposlední řadě vytváří rovněž předpoklady pro zdravý dlouhodobý rozvoj a prosperitu společnosti.[20]

V České republice se utváří model sociální politiky, jak v reakci na naši socialistickou minulost, tak v reakci na změny společenského systému po roce 1989. Etapa socialistického vývoje byla založena na zcela odlišných podmínkách a předpokladech (politických, ekonomických a sociálních). Pro sociální politiku to znamenalo důraz na univerzální rozsáhlé aktivity státu a na jeho monopolní postavení v sociální oblasti. Po roce 1989 došlo k zásadní transformaci celé společnosti. Prohloubila se diferenciace společnosti, došlo k nárůstu příjmových a majetkových nerovností, vznikly nové sociální problémy jako např. chudoba, sociální vyloučení, nezaměstnanost apod. S touto situací se vytváří i odlišný model sociální politiky. Nová podoba sociální politiky se vytváří postupně a je spojena se zeslabením prvků nedistributivního typu, tzn. omezení sociální velkorysosti státu. Hlavním smyslem nového modelu je obnovit individuální odpovědnost za vlastní

[20] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s, 2007, s. 71-72*

osud a životní standard, a podnítit tak aktivní postoje a motivaci k práci a výkonnosti, a tím podpořit i podmínky pro dlouhodobou prosperitu společnosti.[21]

pomoc

1.4 Sociální zabezpečení v České republice

Potůček vymezuje soustavu sociálního zabezpečení jako soubor právních finančních a organizačních nástrojů a opatření, jejichž záměrem je kompenzovat nepříznivé finanční a sociální následky různých životních situací ohrožujících uznávaná sociální práva, nebo takovým životním okolnostem předcházet.[22]

Především ve vyspělých zemích je kladen velký důraz na řešení těchto otázek. Zejména stát, ale i další instituce se snaží rizikovým situacím občanů předcházet, zmírňovat a odstraňovat je.

Na počátku 90. let 20. století byly v rámci přeměny sociálního zabezpečení na systém sociální ochrany obyvatel v České republice započaty práce na vytvoření tří moderních na sebe navazujících nezávislých systémů, a to systému **sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci.** Tyto systémy se od sebe odlišují ve třech významných hlediscích – **jakou sociální situaci řeší, jakým způsobem jsou tyto dávky v jednotlivých systémech financovány a jakým způsobem jsou tyto systémy organizačně zabezpečeny.[23]**

Sociální pojištění

V oblasti tohoto systému jsou řešeny takové situace, na které se může občan předem připravit (pojistit) formou odložení části své dnešní spotřeby na zajištění budoucí nejisté dlouhodobé či krátkodobé sociální situace. V tomto směru jsou v současné době provozovány systémy **důchodového pojištění, nemocenského pojištění a penzijního připojištění.** Sociální pojištění je forma nejvíce preferovaná v moderních společnostech s tržní ekonomikou. Je rozvíjena jak ve všeobecných povinných (obligatorních), tak v doplňkových dobrovolných (fakultativních) systémech. Sociální pojištění je projevem sociální odpovědnosti občanů k sobě i rodině. Na jeho financování se podílí především podle zákonem stanovených podmínek každý zaměstnanec, zaměstnavatel i osoby samostatně výdělečně činné.

[21] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s.,2007, s. 53-54*
[22] *Srov. Potůček, Martin. Sociální politika. 1 vydání. Praha:Sociologické nakladatelství, 1995, s. 69*
[23] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 163*

V podmínkách naší země je nejvhodnější formou zabezpečení sociálních potřeb občanů ve všech případech, kdy se jedná o sociální událost spojenou se ztrátou příjmu (např. mzdy) z výdělečné činnosti v případech mateřství, ošetřování člena rodiny, nemoci, invalidity, stáří a ztráty živitele.[24]

Státní sociální podpora

V rámci systému státní sociální podpory jsou řešeny sociální situace, které jsou na principu určitého společenského konsenzu uznány za zřetele hodné, tj. sociální situace, kdy je účelné rodiny podpořit. Jednotlivé dávky jsou financovány z daní, tedy ze státního rozpočtu v rámci nejširší celospolečenské solidarity a jsou vypláceny prostřednictvím úřadů práce.[25]

Nárok na získání dávek státní sociální podpory není na rozdíl od sociálního pojištění vázán na odvody příspěvků z pracovního příjmu. Státní sociální podpora je orientována na finanční pomoc jedincům a zvláště rodinám s dětmi ve zvláštních životních situacích. Je postavena na dvou principech, a to **univerzálním** (každý občan, který se do příslušné životní situace dostane, má na tuto podporu nárok), nebo principu **potřebnosti** (dávku dostane pouze ten, který nemá jinou možnost, jak se s příslušnou životní situací vyrovnat).[26]

Sociální pomoc

V rámci systému sociální péče (pomoci) se řeší obtížné sociální situace občanů, kteří se ocitli ve stavu sociální a hmotné nouze a nejsou schopni řešit tuto situaci sami nebo za pomoci vlastní rodiny. V tomto systému je provozován subsystém **sociálních služeb, dávek sociální pomoci a sociálně-právní ochrany**. Jednotlivé formy sociální pomoci jsou financovány ze státního rozpočtu a z rozpočtu obcí, přičemž je nutno oddělit od sebe kompetence státních a samosprávných orgánů tak, aby bylo zřejmé, co je výsledkem působnosti obce a co je výsledkem působnosti státu. Sociální pomoc vyjadřuje skutečnost, že se občan dostal do situace, kdy není

[24] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 163-164*
[25] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 164-165*
[26] *Srov. Potůček, Martin. Sociální politika. 1 vydání. Praha:Sociologické nakladatelství, 1995, s. 73*

v jeho silách se sám zaopatřit. Liší se od pojištění a zaopatření svou individualizovanou aplikací podmíněnou chudobou (sociální nouzí).[27]

Podle **Potůčka** se sociální pomoc uplatňuje v situacích, kdy ostatní zdroje, které by mohly pomoci jedinci (rodině) překonat ohrožující životní situaci, nejsou k dispozici a jedinec (rodina) není schopen (schopna) ji vlastními silami překonat. Sociální pomoc je poskytována ve formě peněžních dávek nebo služeb. Nárok na dávku nebo služby je podmiňován zkoumáním potřebnosti (mens test) dotyčného jedince či rodiny. [28]

Tímto pojednáním byla uzavřena první část této bakalářské diplomové práce, která usilovala o objasnění významu a obsahu sociální politiky. Rovněž se zaměřila na postavení státu v sociální politice včetně nástinu systému sociálního zabezpečení v České republice.

Následující kapitoly se již konkrétně zaměřují na třetí pilíř sociálního zabezpečení v České republice, respektive na sociální pomoc, a to na ještě netransformovaný systém dávek sociální péče platný do 31. prosince 2006 a následně na již nově transformovaný systém pomoci v hmotné nouzi.

[27] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 165*
[28] *Srov. Potůček, Martin. Sociální politika, 1 vydání. Praha:Sociologické nakladatelství, 1995 s. 73-74*

2 Dávky sociální péče

V této kapitole bakalářské diplomové práce bude definován pojem sociální potřebnost občanů s nedostatečnými příjmy a podmínky, za kterých jim byla tato pomoc poskytována do konce roku 2006. Podmínky budou popisovány ve vztahu k tehdy platným zákonům o životním minimu a sociální potřebnosti.

2.1 Životní minimum

Krebs definuje životní minimum jako **„soubor statků a služeb, který umožňuje domácnosti nebo jednotlivci uspokojovat jejich potřeby v míře uznané společností v dané etapě za minimálně nezbytné.“**[29]

V České republice byla první oficiální hranice chudoby - **životní minimum** - ukotveno legislativně koncem roku 1991 v zákoně č. 463/1991 Sb., o životním minimu, platném do 31. prosince 2006 (dále také „zákon o životním minimu“). Životní minimum se stalo významnou součástí sociální záchranné sítě, jehož potřeba vznikla ve spojitosti s realizací sociálně - ekonomické transformace společnosti. Metody jeho stanovování jsou metodami, kterými se určuje chudoba. Zde je možno podotknout, že metody lze v zásadě rozdělit do dvou skupin. Z části jde o metodu **absolutní** (normativní) a dále metodu **relativní**. V prvním případě jsou nejprve vymezeny potřeby jedince a na jejich základě se pak formulují nároky na jejich pokrytí. V druhém případě se vychází z příjmové distribuce, disponibilních zdrojů společnosti a makroekonomických hodnot a podle jejich úrovně se určí výše příjmů, pod kterou jsou tito občané posuzování jako osoby vyžadující jistou pomoc ze strany státu.[30]

Životní minimum bylo zákonem o životním minimu definováno jako **„společensky uznávaná minimální hranice příjmů občana, pod níž nastává stav jeho hmotné nouze“.**[31]

[29] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 267*
[30] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI, a.s., 2007, s. 268-269*
[31] *Ust. § 1 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění platném do 31. 12.2006*

Životní minimum stanovené tímto zákonem se skládalo ze dvou částek. První z nich sloužila k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb osob podle jejich věku, druhá k zajištění nezbytných nákladů na domácnost jedince nebo společně posuzovaných osob, které se v domácnosti nacházely.[32]

V tomto zákoně bylo přímo vymezeno, za jakých podmínek by mělo dojít nařízením vlády k navýšení částek životního minima.[33]

Částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb byla stanovena v závislosti na věku osoby v pěti úrovních. Uváděné částky byly v roce 2006 stanoveny nařízením vlády č. 505/2005 Sb. ze dne 7. prosince 2005, o zvýšení částek životního minima takto[34] :

- **1.750,- Kč** měsíčně, jde-li o dítě do 6 let věku;
- **1.950,- Kč** měsíčně, jde-li o dítě od 6 do 10 let věku;
- **2.130,- Kč** měsíčně, jde-li o dítě od 10 do 15 let věku;
- **2 530 Kč,** měsíčně, jde-li o nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku,
- **2.400,- Kč** měsíčně u ostatních osob.

Částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost byla určena v závislosti na počtu osob ve čtyřech úrovních. Uváděné částky byly v roce 2006 stanoveny nařízením vlády č. 505/2005 Sb. ze dne 7. prosince 2005, o zvýšení částek životního minima takto[35]:

- **2.020,- Kč** měsíčně, jde-li o jednotlivce;
- **2.630,- Kč** měsíčně, žijí-li v domácnosti dvě osoby;
- **3.260,- Kč** měsíčně, žijí-li v domácnosti tři nebo čtyři osoby;
- **3.660,- Kč** měsíčně, žije-li v domácnosti více osob.

Společně posuzovanými osobami podle tohoto zákona byli manželé nebo druh a družka, nezaopatřené děti a nezaopatřené děti nezaopatřených dětí, jestliže spolu žili a společně uhrazovali náklady na své potřeby. Za životní minimum občana nebo společně posuzovaných osob se považoval úhrn částek určených tímto zákonem

[32] *Srov. § 3, odst. 1 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění platném do 31. 12.206*
[33] *Srov.. § 7 zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění platném do 31. 12.206*
[34] *Ust. §1 nařízení vlády č. 505/2005 Sb. ze dne 7. 12. 2005 o zvýšení částek životního minima*
[35] *Ust. § 2 nařízení vlády č. 505/2005 Sb. ze dne 7. 12. 2005 o zvýšení částek životního minima*

k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a částek k zajištění nezbytných nákladů na domácnost.[36]

Životní minimum sloužilo ke stanovení sociální potřebnosti občana nebo okruhu společně posuzovaných osob.

2.2 Sociální potřebnost

Jednotlivec nebo společně posuzované osoby se považovaly za sociálně potřebné, jestliže jejich příjmy nedosahovaly částek životního minima a nemohly si tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, zejména vlastní prací. Těmto osobám byla státem poskytovaná **pomoc v podobě sociálních dávek**, která byla do 31. prosince 2006 zakotvena v zákoně ČNR č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti.[37]

U všech občanů žádajících nebo již zabezpečovaných dávkou sociální péče se zkoumala jejich možnost **zvýšení příjmu vlastním přičiněním**, a to zejména vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek (na dávky nemocenského a důchodového pojištění, výživné atd.) a prodejem nebo jiným využitím vlastního majetku. Všechny příjmy byly započítávány v plné výši.[38]

Snaha zvýšit si příjem vlastní prací se nepožadovala při posuzování sociální potřebnosti u:[39]

- poživatele starobního důchodu nebo plného invalidního důchodu;
- občana staršího 65 let;
- rodiče (osvojitele, občana, který dítě převzal do péče nahrazující péči rodičů, pěstouna), jenž celodenně osobně řádně pečoval alespoň o jedno dítě ve věku do čtyř let nebo o dítě starší, které nemohlo být umístěno do předškolního zařízení, nebo o tři a více dětí, z nichž alespoň jedno bylo ve věku do deseti let a ostatní do patnácti let věku, nebo o dítě, které bylo dlouhodobě těžce zdravotně postižené a vyžadovalo mimořádnou péči;

[36] *Srov. §3 a 4 zákona č. 463/1991 Sb. o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.2006*
[37] *Srov. §1, odst. 1 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.2006*
[38] *Srov. §1, odst. 3 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.2006*
[39] *Srov. §1, odst. 5 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12. 2006*

- občana, který osobně, celodenně a řádně pečoval o blízkou nebo jinou osobu, která byla převážně nebo úplně bezmocná, nebo starší 80-ti let a byla částečně bezmocná;
- nezaopatřeného dítěte.

Sociální a majetkové poměry

Jednou z povinností správních orgánů poskytujících dávky sociální péče bylo před přiznáním i po celou dobu zabezpečování těmito dávkami zkoumat sociální a majetkové poměry těchto osob.

Důvodem tohoto opatření byla skutečnost, že bylo třeba zjistit, zda by **využití majetku** zabezpečovaných osob nemohlo plně zaručit dostatečné zajištění jejich výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytných nákladů na úhradu domácnosti, což **bylo nutné po občanu spravedlivě žádat**.[40]

V případě posuzování majetkových poměrů občana se přihlíželo k vlastnictví **nemovitého a movitého majetku** občana a k možnostem jeho případného využití. Jestliže byl občan (společně posuzovaná osoba) vlastníkem takové **nemovitosti,** která nesloužila k přiměřenému bydlení, bylo možné předpokládat, že si mohl zvýšit příjem vlastním přičiněním (pronájmem nebo prodejem), pokud tomu nebránily jiné okolnosti, např. ztratil by prodejem či pronájmem přiměřené bydlení, popř. by prodej nemovitosti či jeho pronájem znamenal nepřiměřenou tvrdost. Za **movitý majetek** byly považovány věci, které netvořily základní vybavení domácnosti. Jednalo se především o předměty umělecké povahy, starožitnosti, klenoty a jiné cennosti (s výjimkou snubních prstenů), známky, mince, medaile (s výjimkou státních vyznamenání), nákladná motorová vozidla, finanční prostředky ve formě akcií, dluhopisů, podílových fondů, obligací, hypotečních zástavních listů, veškerých vkladů a větší finanční hotovosti, včetně vrácených plateb za poskytnuté služby (vyúčtování za dodávku elektrické energie, plynu a služeb). V případech hodnocení movitého majetku bylo vždy nutné přihlédnout k prodejnosti majetku a k předpokládané výši finančních prostředků získaných jeho prodejem, k délce předpokládaného setrvání na dávkách atd.[41]

[40] *Srov. §3 odst. 2 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.2006*
[41] *Srov. Niederle, Petr. K zákonu o sociální potřebnosti (4). Sociální politika, 5/2001, s. 24*

Podmínky, za kterých se občan nepovažoval za sociálně potřebného

Občan žádající o dávku sociální péče se nepovažoval za sociálně potřebného, i když jeho příjem nedosahoval částek životního minima, jestliže nebyl v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonával samostatnou výdělečnou činnost a nebyl veden v evidenci uchazečů o zaměstnání u úřadu práce. Samotná evidence občana na úřadu práce rovněž nebyla plněním podmínky sociální potřebnosti v případě, kdy danému občanu nebylo přiznáno hmotné zabezpečení z důvodu okamžitého rozvázání pracovního poměru za hrubé porušení pracovní kázně. Dále se jednalo o občany, kteří nastoupili na základní vojenskou službu, civilní službu, výkon trestu odnětí svobody nebo byli vzati do vazby.[42]

S postupem času se došlo k závěru, že pouhá podmínka evidence občana na úřadu práce není pro účely posouzení sociální potřebnosti jediným dostačujícím dokladem o prokázání snahy zvýšení příjmu vlastním přičiněním – vlastní prací ze strany občana. Správní orgán při rozhodování o sociální potřebnosti byl povinen zkoumat i vlastní aktivity občana k získání zaměstnání (osobní kontakty se zaměstnavateli, písemná a internetová korespondence atd.).[43]

Zvýšení částek životního minima v návaznosti na sociální potřebnost

U občanů, jejichž zdravotní stav na základě doporučení příslušného odborného lékaře vyžadoval zvýšené náklady na dietní stravování, byla navýšena základní částka životního minima jedince o částku, která byla stanovena nařízením vlády dle jednotlivých typů diet. Další zvýšení nad rámec životního minima se týkalo osob, jimž byly přiznány mimořádné výhody III. stupně (ZTP/P). Těm byla částka potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost zvýšena o částku 600,- Kč měsíčně. U společně posuzovaných osob mohla být započítaná pouze dvakrát.[44]

---

[42] *Srov. §3, odst. 3 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12. 2006*

[43] *Srov. Komentář č. 3/2002 k postupu orgánů rozhodujících o poskytování dávek sociální péče při posuzování vlastního přičinění ke zvýšení příjmu vlastní prací. Ministerstvo práce a sociálních věcí, ze dne 21. 1. 2002*

[44] *Srov. §2 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.206*

Rozhodování o dávce a jednotlivé druhy dávek

Při rozhodování o výši jednorázové nebo měsíčně se opakující dávky se vycházelo zejména z ustanovení § 4 odst. 3 zákona o sociální potřebnosti. Pomocným nástrojem pro výpočet dávek mohl být např. rozdíl mezi příjmem a skutečnými odůvodněnými náklady, nebo mezi životním minimem a příjmem. V konečném rozhodování se však muselo přihlédnout ke všem okolnostem uvedeným v zákoně, a to zejména k majetkovým poměrům občana a také k posouzení, zda došlo k uplatnění veškerých nároků a pohledávek. Na základě veškerých uvedených skutečností správní orgán dospěl k závěru v tom smyslu, že dávku přiznal nebo žádost o ni zamítl.[45]

Druhy dávek poskytovaných na základě zákona o sociální potřebnosti:

- **obecná dávka sociální péče**[46] - opakovaná, určena každému, kdo splňoval podmínky nedostatečného příjmu, včetně dalších podmínek zákona o sociální potřebnosti;
- **příspěvek na výživu**[47] - určena nezaopatřenému sociálně potřebnému dítěti – v případech, kdy rodič neplnil soudem stanovenou vyživovací povinnost;
- **dávka sociální péče v mimořádných případech**[48] - jednalo se o dávku jednorázovou fakultativní, která byla určena osobám s nedostatečnými příjmy.

Tato část se snažila objasnit základní zásady při rozhodování o dávkách sociální potřebnosti, včetně způsobu stanovování životního minima a vymezení základních pojmů zákona o životním minimu a sociální potřebnosti platných do 31. prosince 2006. V následující části bakalářské práce se zaměřím na nově transformovaný systém pomoci v hmotné nouzi.

[45] *Srov. Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o.p.s., Niederle, Petr, Zlín 20. 5. 2003 .str. 14*
[46] *Srov. § 4 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.206*
[47] *Srov. § 5 zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.206*
[48] *Srov. § 8a zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů platném do 31. 12.*206

3 Systém pomoci v hmotné nouzi

Od 1. ledna 2007 došlo v oblasti sociální pomoci k zásadní změně právní úpravy. Byly přijaty zcela nové zákony, které mění původní systém zabezpečování sociálně potřebných občanů. Tento systém vymezil novou definici existenčního a životního minima, rovněž přinesl podstatné změny při stanovování okruhu společně posuzovaných osob a způsobu poskytování dávek pomoci v hmotné nouzi. Tato legislativní úprava také klade daleko větší důraz na sociální práci s občany.

Tato část bakalářské práce se zaměří na podrobné vymezení výše uvedených problematik.

3.1 **Pomoc v hmotné nouzi**

Zákon o pomoci v hmotné nouzi upravuje poskytování pomoci k zabezpečení základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi. Poskytnutí pomoci ze systému dávek hmotné nouze vždy předchází posouzení určité situace osoby podle dále stanovených podmínek. Právní úprava navazuje na čl. 30 usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“), který zajišťuje každému občanu nacházejícímu se ve stavu hmotné nouze, právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek; přičemž podrobnosti této pomoci stanoví zákon (o pomoci v hmotné nouzi). Podle tohoto zákona jsou poskytovány dvě základní dávky řešící obdobné situace (potřeby), které byly řešeny zákonem o sociální potřebnosti, a **to příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení**, a dále dávka souhrnně označena jako **mimořádná okamžitá pomoc**, která je určena pro poskytnutí pomoci osobám nacházejícím se v rozličných životních situacích. Na první dvě dávky je při splnění stanovených podmínek nárok, oproti tomu z dávek poskytovaných formou mimořádné okamžité pomoci je nároková pouze jedna, ostatní jsou fakultativní, nárok na jejich poskytnutí závisí na posouzení příslušného orgánu pomoci v hmotné nouzi. V zákoněo pomoci v hmotné nouzi se také stanoví, že každá osoba má nárok na základní sociální **poradenství** vedoucí k řešení hmotné nouze nebo k jejímu předcházení, jedná se zejména o informace o dávkách, které jim mohou být poskytnuty, ale i o dalších možnostech řešení nepříznivé

situace. Tento zákon klade především velký důraz na **sociální práci** s osobami, kterým je pomoc poskytována. [49]

3.2 Životní a existenční minimum

Podobně jako v předchozí právní úpravě systému dávek sociální potřebnosti hraje výraznou roli při stanovení podmínek nároku i výše dávek institut životního minima. Nejde jen o použití částek životního minima, ale také způsob určení okruhu společně posuzovaných osob a okruhu započitatelných příjmů.[50]

Zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o životním a existenčním minimu"), účinném od 1. ledna 2007 je životní minimum definováno jako: **„minimální hranice peněžních příjmů (dále jen „příjem") fyzických osob (dále jen „osoba") k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb."[51]**

Mimo životního minima je v tomto zákoně zaveden zcela nový pojem – **existenční minimum**, které je definováno jako: **„minimální hranice příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití."[52]**

Na rozdíl od předešlé právní úpravy již institut životního minima nemá zákonem stanovené částky k zajištění nákladů na domácnost. K zajištění pomoci při úhradách odůvodněných nákladů na domácnost stanoví zákon o pomoci v hmotné nouzi **doplatek na bydlení** a dále zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o státní sociální podpoře"), **příspěvek na bydlení**. Důvodem vyčlenění částek na domácnost je skutečnost, že náklady na bydlení se zřetelně liší, a to především v závislosti na velikosti obce, popřípadě na její poloze. Tyto rozdílnosti nelze brát v úvahu při jednotných částkách

---

[49] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 20-21*

[50] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 21*

[51] *Ust. § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů*

[52] *Ust. § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů*

nákladů na bydlení považovaných za přiměřené, které by byly platné na celém území České republiky.[53]

V souvislosti s přijetím nové právní úpravy došlo také k novému stanovení částek životního minima u jednotlivce a životního minima u společně posuzovaných osob. **Životní minimum u jednotlivce** (samostatně posuzované osoby) činí měsíčně částka **3.126,- Kč**. Ke stanovení vyšší částky u životního minima jednotlivce vedla skutečnost, že jsou prokázány nevyšší nezbytné náklady na výživu a úhradu ostatních základních osobních potřeb právě u osob žijících samostatně.[54]

Pro stanovení životního minima společně posuzovaných osob (dvou a více) jsou částky životního minima odstupňovány podle pořadí osob. Pořadí těchto osob se stanoví tak, že nejprve se posuzují osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi a následně osoby, které jsou nezaopatřenými dětmi. V rámci obou posuzovaných skupin se pořadí stanovuje podle věku osob, a to od nejstarší po nejmladší.[55]

Částky životního minima společně posuzovaných osob jsou stanoveny následovně:[56]

- **2. 880,- Kč** u první dospělé osoby v domácnosti;
- **2. 600,- Kč** u druhé a další dospělé osoby v domácnosti;
- **2. 250,- Kč** u nezaopatřeného dítěte od 15 let věku do 26 let věku;
- **1. 960,- Kč** u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku;
- **1. 600,- Kč** u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Životní minimum všech společně posuzovaných osob žijících v domácnosti se stanoví součtem částek životního minima těchto osob. Nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle zákona číslo 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (dále také „ zákon o státní sociální podpoře“).[57]

---

[53] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 21*
[54] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 22*
[55] *Srov. § 3 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů*
[56] *Srov. § 3 odst. 2-3 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů*
[57] *Srov. § 3 odst. 4-5 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů*

Existenční minimum

Částka existenčního minima osoby je stanovena na částku 2.020,- Kč měsíčně. Stanovení existenčního minima se týká těch osob, které nejsou ochotni spolupracovat na změně své nepříznivé ekonomické a sociální situace, přestože k tomu mají zajištěny předpoklady. Jedná se především o níže uvedené situace:

- osoba dluží na výživném k nezletilému dítěti částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu nebo jiným způsobem;
- osoba nepředloží na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi individuální akční plán vypracovaný příslušným úřadem práce,
- osoba pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců a nevykonává dobrovolnickou nebo veřejnou službu alespoň v rozsahu 20 hodin měsíčně.

Zákonem je vymezeno, že existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u starobního důchodce, osoby invalidní ve třetím stupni a osoby starší 68 let.[58]

3.3 Společně posuzované osoby

Přijetím zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, došlo k zcela novému vymezení okruhu společně posuzovaných osob. **Společně posuzovanými osobami** jsou rodiče a nezletilé nezaopatřené děti; manželé (registrovaní partneři); rodiče a nezletilé zaopatřené děti nebo zletilé děti, pokud tyto děti s rodiči užívají společně byt a nejsou posuzovány s jinými osobami; jiné osoby společně užívající byt, pokud písemně neprohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby. [59]

V jistých případech může dojít k situaci, kdy je **osoba vyjmuta** z tohoto okruhu společně posuzovaných osob, a to tehdy, pokud je ve vazbě, ve výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, a tato skutečnost trvá celý kalendářní měsíc.[60]

[58] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 271*
[59] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 27-28*
[60] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 29*

3.4 **Hmotná nouze**

Nově koncipovaná sociální pomoc vychází ze základní hypotézy, že v podmínkách demokratické společnosti a svobodného trhu nese každý občan odpovědnost sám za sebe. Záměrem systému sociální pomoci je zajištění základních životních potřeb osobám, které se nacházejí v závažné sociální situaci a z objektivních nebo subjektivních důvodů si nejsou schopni sami ani za pomoci rodiny tyto potřeby zabezpečit. Za základní životní potřeby občana lze považovat jeho základní biologické, psychické a sociální potřeby, a to v míře přijatelné pro společnost, aby nedošlo k jeho vyloučení ze společnosti. Pokud se osoba ocitne v takové obtížné sociální situaci, kdy není schopna sama ani za pomoci rodiny svoje základní životní potřeby zabezpečit, má právo na sociální pomoc. Nárok na její poskytnutí vzniká splněním podmínek stanovených pro jednotlivé formy sociální pomoci. Náročnou životní situací se rozumí nepříznivý stav nebo souhrn nepříznivých podmínek a okolností, vztahujících se k určitému jedinci či skupině společně posuzovaných osob.[61]

Stanovení kritérií pro poskytování takové pomoci upravuje **zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.**

Stav hmotné nouze, který je základním kritériem pro nárok na poskytnutí **příspěvku na živobytí** a v návaznosti na něj také **doplatku na bydlení**, jsou zákonem označeny dvě následující situace. První situace, kdy se osoba nachází v hmotné nouzi, je taková, že **příjem posuzované osoby, popřípadě příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených odůvodnitelných nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí**, a žádná z posuzovaných osob si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných závažných důvodů. Druhou situací, kdy se osoba nachází v hmotné nouzi, je taková, **že příjem posuzované osoby (posuzovaných osob) spolu s příspěvkem na živobytí nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení a na služby s bydlením spojené.[62]**

[61] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 285-286*
[62] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 39*

Existují také situace, které **vylučují osoby z hmotné nouze**. Za osobu v hmotné nouzi není uznána osoba, která:[63]

- není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání;
- je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání;
- prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním;
- je osoba samostatně výdělečně činná nebo spolupracující a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na domácnost nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, a proto nemá dávky z tohoto pojištění;
- je osobou, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce;
- je osobou, jíž se poskytuje ústavní péče v psychiatrické léčebně nebo obdobném zařízení déle než tři měsíce;
- je osobou, které nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila pracovní neschopnost, nebo jí vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užitím omamných látek atd.

V systému pomoci v hmotné nouzi jsou poskytovány níže uvedené dávky:[64]

- **příspěvek na živobytí**
- **doplatek na bydlení**
- **mimořádná okamžitá pomoc**

3.4.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní obligatorní dávkou v systému pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečnou příjmovou situaci osoby (společně posuzovaných osob).

[63] *Srov. §3 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[64] *Srov. §4 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

„**Nárok na příspěvek na živobytí vzniká osobě, která se nachází v hmotné nouzi, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem k svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů**.“[65]

Částka živobytí je vymezena pro každou osobu individuálně, a to s ohledem na její příjem, zhodnocení možnosti jeho zvýšení, aktivního přístupu k hledání zaměstnání, uplatnění nároku a pohledávek, využití majetku, výkonu veřejné služby a dobrovolnické práce i dalších okolností (jalo je např. nákladné dietní stravování) atd. Částka živobytí se odvíjí od výše existenčního a životního minima na základě výše uvedených podmínek.[66]

Příspěvek na živobytí se vyplácí v kalendářním měsíci, na který náleží, v pravidelných měsíčních lhůtách, které určuje plátce příspěvku. V případě, že příjemce dávky nedokáže z větší finanční částkou hospodařit, lze ji poskytovat týdně nebo denně. Rovněž může být poskytnuta ve formě poukázky na zboží, a to nejméně do výše 35% a nejvíce do výše 65% přiznané dávky.[67]

Hodnocením příjmů, majetkových poměrů, uplatnění nároku a pohledávek, výkonu veřejné služby a dobrovolnické práce se budou podrobněji zabývat následující kapitoly.

3.4.2 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je další dávkou v systému pomoci v hmotné nouzi, která řeší nedostatečný příjem osoby (společně posuzovaných osob) v souvislosti s pokrytím nákladů na bydlení. Jeho záměrem je pomoci osobám v hmotné nouzi uhradit odůvodněné náklady na bydlení v těch případech, kdy jejich příjem po úhradě nákladů spojených s bydlením nestačí k úhradě jejich živobytí.[68]

„Nárok na doplatek na bydlení má vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt, jestliže by po úhradě jeho odůvodněných nákladů na bydlení byl jeho příjem

[65] Ustan.. *§21 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[66] *Srov. §21-31 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[67] *Srov. §43 odst. 1a 5 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[68] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha“ ASPI a.s., 2007, s. 280*

(příjem společně posuzovaných osob) **zvýšený o vyplácený příspěvek na živobytí nižší než částka živobytí osoby** (společně posuzovaných osob)**.“**[69]

Pro účely této dávky je okruh společně posuzovaných osob shodný jako u příspěvku na bydlení, který je poskytován ze systému státní sociální podpory. Společně posuzovanými osobami jsou tedy všechny osoby, které jsou v domácnosti (dané bytové jednotce) hlášeny k trvalému pobytu.[70]

Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na živobytí a nárok na příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Doplatek na bydlení lze rovněž přiznat, s přihlédnutím k celkovým sociálním a majetkovým poměrům, také osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán z důvodu, že příjem osoby či společně posuzovaných osob přesáhl částku živobytí, avšak nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí osoby nebo společně posuzovaných osob.[71]

Doplatek na bydlení může být přiznán i jiným osobám, které užívají **dlouhodobě jinou než vlastnickou nebo nájemní formu bydlení, jedná se zejména o podnájemní vztahy nebo ubytovny.**[72]

Do **odůvodněných nákladů na bydlení** se započítává nájemné až do výše cílového nájemného (respektive od ledna 2011 až do výše nájemného v místě obvyklého) a pravidelné úhrady za služby spojené s užíváním bytu. V odůvodněných případech lze až o 10 % navýšit cílové nájemné (nájemné v místě obvyklé) a náklady za spotřebu energie. Za odůvodněný případ se považuje především dlouhodobá nemoc osoby a vyšší spotřeba z důvodu vážného zdravotního stavu.[73]

Výše doplatku na bydlení se stanoví jako rozdíl mezi odůvodněnými náklady na bydlení připadajícími na kalendářní měsíc sníženými o příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory náležející za předchozí měsíc, a částkou, o kterou

[69] Ustan. *§33 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[70] *Srov. §7 odst. 5 zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů*
[71] *Srov. §33 odst. 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[72] *Srov. §33 odst. 5 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[73] Srov. *§34 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

příjem osoby (společně posuzovaných osob) zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí převyšuje částku živobytí osoby či společně posuzovaných osob.[74]

DnB = (ONB – PnB) – (P+PnŽ – ŽIV)

Výplata doplatku na bydlení **se provádí měsíčně po uplynutí kalendářního měsíce**, **za který náleží**, nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce.[75]

Doplatek na bydlení se poskytuje v peněžní formě, avšak lze ho také použít bez souhlasu příjemce přímo k úhradě nájemného nebo služeb spojených s bydlením, a to tak, že jej plátce poukazuje rovnou na účet pronajímatele bytu nebo poskytovatele služeb.[76]

3.4.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Následující dávky jsou poskytovány těm osobám, které se ocitly v tíživých životních situacích, jež je nutné bezodkladně řešit. Zákon stanový 5 specifických situací a v souvislosti s nimi 5 jednorázových dávek, a to:[77]

- **mimořádná okamžitá pomoc z důvodu hrozby vážné újmy na zdraví** – určena pro situace, kdy osoba nesplňuje podmínky pro zabezpečení příspěvkem na živobytí a s ohledem na nedostatek finančních prostředků ji hrozí vážná újma na zdraví;
- **mimořádná okamžitá pomoc z důvodu postižení vážnou mimořádnou událostí** – poskytuje se v případě, že osobu postihne vážná mimořádná událost (povodeň, vichřice, požár atd.) a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat situaci vlastními silami;
- **mimořádná okamžitá pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje –** tato dávka je poskytována osobám, které se nacházejí ve stavu hmotné nouze, a z tohoto důvodu nemají finanční prostředky na úhrady některých zvýšených jednorázových výdajů, jedná se zejména o úhradu všech správních poplatků, jízdného, noclehárny atd.;

[74] Srov. *§35 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[75] Srov. *§43 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[76] Srov. *§42 odst. 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[77] Srov. *§2 odst. 3-6 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

- **mimořádná okamžitá pomoc na úhradu nezbytných nebo odůvodněných nákladů** - jedná se o situace, kdy se osoba nachází ve stavu hmotné nouze, avšak vzhledem ke svým příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům nemá dostatečné finanční prostředky na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a odůvodněných nákladů se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte;
- **mimořádná okamžitá pomoc z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením** – tato dávka řeší osoby s neuspokojivým sociálním zázemím a nedostatkem finančních prostředků, jedná se zejména o ty osoby, které byly propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody, různých léčeben či ústavních zařízení atd.

Nový zákon o životním a existenčním minimu a zákon o pomoci v hmotné nouzi přinesl mnoho změn, které se snažila postihnout tato kapitola. Původní dávka sociální péče (z důvodu sociální potřebnosti), která byla dvousložková (životní minimum obsahovalo jak částku na úhradu živobytí a ostatních základních osobních potřeb, tak na úhradu nákladů na domácnost), byla v systému pomoci v hmotné nouzi nahrazena dvěma dávkami, neboť životní minimum je od ledna 2007 již pouze jednosložkové (vyjadřuje společensky uznanou hranici příjmů na úhradu živobytí a ostatních základních osobních potřeb) a k zabezpečení tohoto zákonem stanoveného minima slouží příspěvek na živobytí, zatímco doplatek na bydlení se odvíjí od zákonem definovaných tzv. odůvodněných nákladů na bydlení.

Došlo ke zcela novému stanovení okruhu společně posuzovaných osob, částky životního minima jsou odstupňovány podle pořadí osob v domácnosti, u nezaopatřených dětí jsou stále stanoveny podle jejich věku, zcela nově byla zavedena částka existenčního minima. V neposlední řadě jsou v tomto systému vymezeny dávky na určité sociální situace. V následující kapitole se bude bakalářská práce podrobněji věnovat jednotlivým motivačním nástrojům systému pomoci v hmotné nouzi.

4 Motivační nástroje systému pomoci v hmotné nouzi

Nový systém pomoci v hmotné nouzi nahlíží na občana jako na aktivní bytost, a proto obsahuje řadu motivačních nástrojů k obnovení jeho sociální suverenity. Záleží výhradně na samém jedinci, jakým způsobem se zhostí své pozice, zda bude za svou aktivitu odměněn nebo v případě pasivity sankcionován. Z těchto důvodů byly v zákoně o pomoci v hmotné nouzi stanoveny nové způsoby výpočtu dávek, které reagují na naplnění jednotlivých motivačních nástrojů, což se projeví v konečné výši dávky. Jednotlivými motivačními možnostmi se bude podrobněji zabývat právě tato kapitola.

Podle Krebse mezi **cíle nového systému sociální pomoci** patří:[78]

- nedeformovat, nýbrž pouze účelně korigovat primární příjmové rozdělení občanů s cílem odstranit jeho tvrdosti akcentováním nepeněžitých forem sociální pomoci, rozvojem sociální práce a služeb;
- zabezpečit vyšší adresnost poskytované sociální pomoci rozvojem sociální práce, přísnějším prověřením majetkové situace občana a jeho účinné snahy řešit svoji sociální situaci vlastním přičiněním;
- akcentovat aktivní opatření spočívající především v sociální práci s občanem s cílem obnovit jeho sociální nezávislost,
- snížit roli státu a podle zásady subsidiarity převést odpovědnost za zabezpečení občana nacházejícího se v sociální nouzi na obce,
- vytvořit nástroje k přesnějšímu poskytování sociální pomoci v případě hmotné nouze v závislosti na délce jejího trvání, na snaze a spolupráci občana zlepšit svoji situaci, a to při zachování životního minima jako kritéria pro posuzování chudoby.

Nyní se zaměřím na to, jakým způsobem jsou jednotlivé sociální cíle zakotveny do zákona o pomoci v hmotné nouzi a jakými nástroji jsou uskutečňovány.

4.1 Poskytování sociálního poradenství

Každý občan žádající o jakékoliv sociální poradenství, má nárok na jeho poskytnutí. **Základní s**ociální poradenství mají povinnost poskytovat všechny orgány pomoci v hmotné nouzi, tj. pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou

[78] *Srov. Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika, 4. Vyd. Praha" ASPI, a.s., 2007, s. 285*

působností, krajské úřady a Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jde o poskytnutí základních informací o možnostech prevence situace hmotné nouze a o možnostech jejího řešení. Uvedená povinnost vyplývá z Evropské sociální charty, jejího článku 13, upravujícího právo na sociální a lékařskou pomoc. Vymezení základního sociálního poradenství je upraveno také v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a v § 61 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.[79] Sociální pracovník má povinnost poskytnout občanovi veškeré informace o jeho možnostech, právech, ale i povinnostech a následcích plynoucích z jejich porušení.

4.2 **Započet příjmů**

Způsob započtení příjmů je jeden z významných motivačních prvků při posuzování stavu hmotné nouze. **Jedná se o zvýhodnění těch osob, které se snaží pracovat nebo přijmout i krátkodobé méně placené zaměstnání, na rozdíl od těch, kteří se práci vyhýbají a setrvávají pouze na dávkách pomoci v hmotné nouzi.**

Pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi se za příjem považuje:[80]

- 70 % příjmu ze závislé činnosti a funkčních požitků uvedených v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů, a to po odpočtu daně z příjmu a pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na zdravotní pojištění, a ze mzdových nároků vyplacených úřadem práce dle zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele“);
- 80 % příjmu z náhrady mzdy nebo sníženého platu dočasné pracovní neschopnosti, dávek nemocenského pojištění, podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci;
- 100 % ostatních započitatelných příjmů podle zákona o životním a existenčním minimu, s výjimkou příspěvku na živobytí.

[79] *Srov. Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona 165/2006 Sb. Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 14. 12. 2006 s. 1*
[80] *Srov. §9 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

Z výše uvedeného lze odvodit, že mimo pracujících osob jsou zvýhodněni i ti, kteří pobírají příjem nahrazující příjem z výdělečné činnosti.

V zákoně o životním a existenčním minimu jsou uvedeny také příjmy, které se pro účely hodnocení stavu hmotné nouze nezapočítávají jako příjem. Jedná se o ty příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a jsou od této daně osvobozeny (např. sociální výpomoc poskytována zaměstnavatelem, stipendia, příjmy plynoucí z doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci, odměna vyplácena dárcům za odběr krve a jiných biologických materiálů z lidského organismu, příjem plynoucí ve formě daňového bonusu atd.), příspěvek na péči (pokud pečující osoba je společně posuzována s osobou, o kterou je pečováno), část sociálního příplatku a příspěvku na úhradu potřeb dítěte náležející ze zdravotních důvodu, dávky sociální péče poskytované vzhledem ke zdravotnímu stavu a zvláštní příspěvek k důchodu.[81]

Pro účely posouzení stavu hmotné nouze se mimo posouzení zjištěného příjmů orgán pomoci v hmotné nouzi musí zabývat také skutečností, zda si může posuzovaná osoba zvýšit dále příjem vlastním přičiněním. Přitom však musí brát zřetel na to, zda možnost zvýšení příjmu není omezena s ohledem na věk, zdravotní stav, popřípadě na jiné vážné důvody.[82]

Zákon o pomoci v hmotné nouzi rozeznává tři možnosti zvýšení příjmu vlastním přičiněním, a to:[83]

- vlastní prací;
- řádným uplatněním nároku a pohledávek;
- prodejem nebo jiným využitím majetku
-

4.3 Hodnocení zvýšení příjmu vlastní prací

Posouzením možnosti zvýšení příjmu vlastní prací je nutné se zabývat jak při podání prvotní žádosti o příspěvek na živobytí, tak v průběhu celého jeho poskytování.[84]

---

[81] *Srov. § 7 odst. 2 písm. h) a odst. 5 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů*

[82] *Srov. Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona 165/2006 Sb. Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 14. 12. 2006 s. 4*

[83] *Srov. § 11 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

Jako možnost zvýšení příjmu vlastní prací se posuzuje:[85]

- započetí výdělečné činnosti u osoby pracující;
- zvýšení rozsahu a intenzity výdělečné činnosti;
- možnosti vykonávat lépe placenou výdělečnou činnost.

Možností zvýšení příjmu vlastní prací se především rozumí započetí výdělečné činnosti u osoby nepracující. Může se však jednat také o situaci, kdy osoba sice výdělečně činná je, ale bez zvláštního důvodu pracuje na zkrácený úvazek, ačkoliv má reálnou možnost vykonávat jiné zaměstnání. Zákon předpokládá, že vedle úřadu práce, který pomáhá nezaměstnaným hledat zaměstnání, vyvíjí uchazeč o zaměstnání také sám iniciativu při hledání zaměstnání, která se oceňuje v systému pomoci v hmotné nouzi navýšením dávky. Za projevenou snahu o zvýšení příjmu vlastní prací se považuje především plnění povinností uchazeče o zaměstnání a dále také prokázaná vlastní snaha o zvýšení příjmu z výdělečné činnosti ve smyslu vlastní iniciativy vyhledávání zaměstnání prostřednictvím agentur práce, využití inzerce, nabídek výdělečné činnosti prostřednictvím internetu, popřípadě dokladování korespondence se zaměstnavateli, u nichž se na základě inzerátů osoba ucházela o zaměstnání. Dalším krokem hodnoceným jako snaha o zvýšení příjmu vlastní prací je výkon veřejně prospěšných prací nebo krátkodobého zaměstnání zprostředkované úřadem práce.[86]

Hodnocení snahy zvýšení příjmu vlastní prací:[87]

- osobě, která má příjem z výdělečné činnosti a prokazatelně se snaží využít možnosti zvýšení příjmu vlastní prací, se zvyšuje částka živobytí o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem;
- osobě, která je uchazečem o zaměstnání, se zvyšuje částka živobytí o 30% částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem;

---

[84] *Srov. Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona 165/2006 Sb. Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 14.12 2006 s. 5*

[85] *Srov. § 12 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

[86] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 45-46*

[87] *Srov. §25 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

- osobě, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a zároveň se prokazatelně snaží využit další možnosti zvýšení příjmu vlastní prací, se zvyšuje o dalších 20 % částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem.

Mezi další hodnotící kritéria, která mohou ovlivnit výši příspěvku na živobytí, patří výkon veřejné služby a dobrovolnické služby, kterými se budu podrobněji zabývat v samostatné kapitole.

Povinností osoby, která je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než šest měsíců, je předložit na výzvu orgánu pomoci v hmotné nouzi individuální akční plán, byl-li s ním vypracován.[88]

Zákon o pomoci v hmotné nouzi vymezuje skupinu osob, u nichž orgán pomoci v hmotné nouzi **nezkoumá snahu zvýšit si příjem vlastní prací**. Řadí se mezi ně osoby starší 68 let (do 31. prosince 2009 se jednalo o hranici 65 let), poživatelé starobního důchodu, osoby invalidní ve třetím stupni (do konce roku 2009 plně invalidní), osoby pobírající dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství nebo mateřství a rodiče po dobu pobírání rodičovského příspěvku. Do této skupiny jsou rovněž zařazeny i osoby pečující o osoby závislé na péči jiné osoby ve stupních II. až IV. Okruh těchto osob doplňují ještě nezaopatřené děti a osoby uznané dočasně práce neschopnými.[89]

4.4 **Hodnocení uplatnění nároků a pohledávek**

Dalším kritériem, kterým se orgán pomoci v hmotné nouzi zabývá od prvotní žádosti o příspěvek na živobytí, je možnost občana (společně posuzovaných osob) zvýšit si svůj příjem řádným uplatněním veškerých nároků a pohledávek.

Zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek se rozumí uplatnění:[90]

[88] Srov. *§12 odst. 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[89] Srov. *§11 odst. 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*
[90] Srov. *§13 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

- nároků na dávky nemocenského pojištění;
- nároku na dávky důchodového pojištění (zabezpečení), s výjimkou starobního důchodu, na který vznikne nárok před dosažením důchodového věku;
- nároku na dávky státní sociální podpory;
- nároku na výživné a příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (pro účely posuzování hmotné nouze se posuzuje vyživovací povinnost dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů);
- nároků z pracovních nebo obdobných vztahů, nároku na podporu v nezaměstnanosti či rekvalifikaci a mzdových nároků podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele;
- nároku z jiných pohledávek.

Vyskytují se však situace, kdy uplatnění nároku a pohledávek orgán pomoci v hmotné nouzi nevyžaduje, a to z toho důvodu, že by toto uplatnění nebylo úměrné zisku nebo pokud by to nebylo možné po osobě spravedlivě žádat.[91]

Pokud orgán pomoci v hmotné nouzi zjistí, že **osoba nemá žádné nároky a pohledávky**, které by mohla pro zvýšení příjmu uplatnit, případně prokazatelně **všechny své nároky a pohledávky uplatnila, zvyšuje se její částka živobytí o 20 %** rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. Jestliže orgán pomoci v hmotné nouzi zjistí, že takovéto nároky a pohledávky osoba má, ale neuplatnila je, do doby než tyto nároky a pohledávky uplatní, **nenáleží jí zvýšení částky živobytí o 20 %** rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. V případě, že však k řádnému uplatnění nároků a pohledávek ze strany osoby nedojde do 6 měsíců, za které osoba pobírá příspěvek na živobytí, má se za to, že jde o osobu, která není v hmotné nouzi.[92]

4.5 Hodnocení majetku

Pro účely posouzení stavu hmotné nouze osoby (společně posuzovaných osob) je zapotřebí se zabývat i využitím majetku ke zvýšení příjmu vlastním přičiněním.

[91] *Srov. §13 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

[92] *Srov. Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona 165/2006 Sb. Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 14. 12. 2006 s. 10*

Posuzováním tohoto využití se zabývá orgán pomoci v hmotné nouzi ihned při podání žádosti, kdy zkoumá celkové sociální a majetkové poměry osoby (společně posuzovaných osob), a to především na základě prohlášení osoby a následně provedením sociálního šetření v domácnosti žadatele. Pokud dojde správní orgán k závěru, že majetkové poměry jsou natolik vysoké, že osobě po úhradě odůvodněných nákladů spojených s bydlením dostatečně zaručují zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a takovéto zajištění lze na ní spravedlivě žádat, určí, že tato osoba ihned na počátku posuzování není osobou v hmotné nouzi. [93]

Ve většině případů je osoba, která vlastní majetek, přechodně uznána za osobu v hmotné nouzi, a to na základě níže uvedených podmínek.

Jde-li o nemovitý majetek, potom se k možnosti jeho prodeje či jiného využití tohoto majetku pro zvýšení příjmu vlastním přičiněním přihlíží až po uplynutí 3 měsíců, za které byla dávka vyplacená, pokud nárok na dávku trvá. U movitého majetku se jedná o lhůtu 6 měsíců. Možnosti zvýšení příjmu využitím nemovitého a movitého majetku prodejem či jiným způsobem (např. pronájmem) se neposuzuje po dobu pobírání podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a po dobu pobírání dávek nemocenského pojištění, pokud tato doba, s výjimkou doby pobírání nemocenského po uplynutí podpůrčí doby podle zvláštního právního předpisu, nepřesahuje 12 měsíců po sobě jdoucích. Doby pobírání dávek se sčítají. Možnost zvýšení příjmu prodejem nebo jiným využitím majetku se bere v úvahu, jen v tom případě, jde – li o prodej nebo jiné využití majetku, který nepatří mezi věci, jejichž prodej nebo jiné využití se dle tohoto zákona nevyžaduje, nebo které podle občanského soudního řádu nepodléhají výkonu rozhodnutí. Jedná se zejména o nemovitosti sloužící k přiměřenému bydlení, běžné vybavení domácnosti, oděvní součásti, snubní prsteny, hotové finanční prostředky do výše 6.252,-- Kč, veškeré pomůcky a předměty pro zdravotně postižené občany apod. Orgán pomoci v hmotné nouzi rovněž nevyžaduje prodej nebo jiné využití majetku, kdy je zřejmé, že, jeho prodej nebo jiné využití by nebyly úměrné zisku, nebo pokud by to nebylo možné po osobě spravedlivě žádat.[94]

---

[93] *Srov. Metodický pokyn č. 4/2008 k upřesnění některých postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi při aplikací zákona č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Odbor rodiny a dávkových systémů, ze dne 1. 8. 2008, str. 1*

[94] *Srov. Březská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, s. 48-50*

Také hodnocení majetku při stanovení výše příspěvku na živobytí se váže na zákonem určené podmínky.

Nárok na **zvýšení částky živobytí o 30 % částky** rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem mají:[95]

- **první tři měsíce** pobírání příspěvku na živobytí všechny osoby;
- **prvních 12 měsíců** pobírání příspěvku na živobytí osoba po dobu, kterou pobírá podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci a po dobu pobírání dávek nemocenského pojištění, pokud tato doba nepřesahuje 12 měsíců po sobě jdoucích;
- **od čtvrtého měsíce** pobírání příspěvku na živobytí osoba, která majetek:
  1. nemá,
  2. má, ale nelze jej využít ke zvýšení příjmu,
  3. má a využívá jej ke zvýšení příjmu.

V případě, že do určité doby nedojde k využití majetku osobou, která má majetek, který lze pro zvýšení příjmu vlastním přičiněním využít, následuje sankce v podobě vyřazení této osoby z okruhu společně posuzovaných osob nacházejících se v hmotné nouzi. [96]

4.6 Stavební spoření

Při podání žádosti o příspěvek na živobytí je nezbytné se dotázat, zda žadatel nebo některá ze společně posuzovaných osob (včetně nezletilých nezaopatřených dětí), nemá uzavřeno stavební spoření. Pokud stavební spoření uzavřeno je, zaměstnanec orgánu pomoci v hmotné nouzi informuje žadatele, jaké jsou jeho povinnosti při osvědčení skutečností rozhodných pro nárok na dávku a její výši v souvislosti se stavebním spořením. Jedná se především o předložení dokladu prokazujícího aktuální stav (výši) stavebního spoření. Z předloženého dokladu musí být patrné, o kolik se naspořená částka sníží při jejím předčasném vybrání (po odpočtu státních příspěvků a výnosů ze spoření i poplatku za předčasné ukončení stavebního spoření). Na základě tohoto orgán pomoci v hmotné nouzi posoudí výši finančních prostředků, které mohou být získány při zrušení stavebního spoření. V případě, že by částka získaná při předčasném zrušení stavebního spoření byla

[95] *Srov. §26 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

[96] *Srov. Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona 165/2006 Sb. Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 14. 12. 2006 s. 9*

nižší než desetinásobek částky životního minima osoby (společně posuzovaných osob), má se za to, že osoba majetek v peněžní podobě nemá a možnost využití stavebního spoření se znovu posuzuje až po uplynutí šesti měsíců, za které byla dávka vyplácena. Po celou tuto dobu nemá vlastnictví stavebního spoření vliv na snížení částky živobytí o 30 % rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. Po uplynutí této doby postupuje orgán pomoci v hmotné nouzi podobně jako v případě, kdyby částka získaná ze stavebního spoření byla vyšší než desetinásobek životního minima osoby nebo společně posuzovaných osob.[97]

V případě kdyby se jednalo o částku zisku, která by převyšovala zrušením stavebního spoření desetinásobek částky životního minima osoby (společně posuzovaných osob), se k této možnosti zvýšení příjmu přihlíží ihned.[98]

V praxi to znamená, že osoba, která je účastníkem stavebního spoření, je orgánem pomoci v hmotné nouzi vedena k tomu, aby bezodkladně požádala o zrušení stavebního spoření a získala finanční částku, která bude jako majetek použita k zajištění základních životních podmínek této osoby, popřípadě osob společně posuzovaných. Do doby získání majetku v peněžní podobě se má za to, že osoba splnila vše pro využití majetku a v důsledku toho nemůže dojít ke snížení částky živobytí o 30 % rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. Poté, co osoba získá majetek ze stavebního spoření, lze jí dávku odejmout. [99]

Je-li uzavřené stavební spoření vlastnictvím nezaopatřeného dítěte, je nutné při zjišťování možnosti zvýšení příjmu využitím majetku (majetek nezaopatřeného dítěte), aby orgán pomoci v hmotné nouzi spolupracoval s příslušným orgánem sociálně- právní ochrany dětí.[100]

---

[97] *Srov. Metodický pokyn č. 11/2007 ke sjednocení správních postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi při aplikaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR ze dne 9. 1. 2008 s. 1- 2*

[98] *Srov. §11 odst. 8 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

[99] *Srov. Metodický pokyn č. 11/2007 ke sjednocení správních postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi při a aplikaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR ze dne 9. 1. 2008 s. 2*

[100] *Srov. §28 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

Tabulka 1:

Přehled možných navýšení tzv. základní částky živobytí – zpracovaná na Magistrátu města Přerova

	Zvýšení	***Jednotlivec***	***1. osoba***	***2. a další***
Existenční minimum	X	2 020,- Kč	2 020,- Kč	2 020,- Kč
Uplatnění nároků a pohledávek	o 20 %	221,20 Kč	172,- Kč	116,- Kč
Využití majetku	o 30 %	331,80 Kč	258,- Kč	174,- Kč
Vlastní aktivity	o 20 %	221,20 Kč	172,- Kč	116,- Kč
Aktivity v rámci úřadu práce	o 30 %	331,80 Kč	258,- Kč	174,- Kč
Výdělečná činnost či neposuzování snahy	o 50 %	553,- Kč	430,- Kč	290,- Kč
Veřejná služba nad 30 hodin	o 50 %	553,- Kč	430,- Kč	290,- Kč
Příspěvek na živobytí nad 6 měsíců	X	2 020,- Kč	2 020,- Kč	2 020,- Kč
Životní minimum	X	3 126,- Kč	2 880,- Kč	2 600,- Kč

4.7 **Aktivizační plán**

Aktivizační plán byl vypracován pracovníkem pomoci v hmotné nouzi s každým příjemcem příspěvku na živobytí, který byl touto dávkou zabezpečován déle než šest měsíců s výjimkou těch osob, u kterých se nezkoumala snaha zvýšit si příjem vlastním přičiněním. Základní tiskopis pro sestavení aktivizačního plánu byl součástí aplikačního programu OKnouze. Rámcový obsah aktivizačního plánu byl stanoven vyhláškou MPSV č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi. Aktivizační plán obsahoval popis příčiny vzniku hmotné nouze, potřeby a způsoby překonání hmotné nouze, způsob prokazování vlastní snahy o zvýšení příjmu vlastní prací nebo využití vlastního majetku, možnosti a způsob řešení zadluženosti osoby, harmonogram pro plnění jednotlivých úkolů aktivizačního plánu atd.[101]

Od 1. ledna 2009 došlo ke zrušení aktivizačního plánu a programu individuálního motivačního postupu.

Naopak k tomuto datu došlo k zavedení významného institutu ve formě veřejné služby, kterou se bude zabývat následující kapitola.

[101] *Srov. § 1 vyhlášky č. 504/2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o moci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

5 Veřejná služba

Veřejnou službou se rozumí pomoc obci v záležitostech, které jsou vykonávány ve prospěch obce a jejích občanů. Jedná se především o pomoc při zlepšování životního prostředí v obci, zejména úklid veřejných prostranství, udržování čistoty ulic, pomoc v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. Za výkon veřejné služby nenáleží odměna.[102]

5.1 Zavedení institutu „veřejné služby“ do systému dávek pomoci v hmotné nouzi

V oblasti dávek pomoci v hmotné nouzi došlo od 1. ledna 2009 v návaznosti na novelu zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, k zavedení institutu veřejné služby.

Veřejná služba tak doplňuje mimo veřejně prospěšných prací, krátkodobého zaměstnání a dobrovolnické služby, možnosti zachování a rozvíjení pracovních dovedností u osob, které dlouhodobě setrvávají ve stavu hmotné nouze. Tento motivační nástroj má hlavně za úkol navrátit pasivní osoby zpět do aktivního způsobu života ve společnosti [103]

Zavedení institutu veřejné služby do systému pomoci v hmotné nouzi se řídí níže uvedenými principy: [104]

- Ten, kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, kdo nepracuje (vyjádřeno např. výhodnějším započtem příjmu z výdělečné činnosti; respektive navýšením dávky při odpracování veřejné služby, zejména pak 30 hodin a více za kalendářní měsíc);
- ten, kdo se snaží, se musí mít lépe než ten, kdo je pasivní (vyjádřeno zvýhodněnou částkou živobytí u osob, které rozvíjejí své pracovní návyky a pracovní schopnosti např. vykonáváním dobrovolnické a veřejné služby);
- rychleji vyřešit životní situaci se vyplatí (osoby pobírající příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců získají vyšší dávku pouze tehdy, jsou-li aktivní).

---

[102] *Srov. §18 a, odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

[103] *Srov. Metodický pokyn k veřejné službě č. 1/2009, Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 1. 4. 2009, s. 6*

[104] *http://www.mpsv.cz/cs/5705 ze dne 22. 9. 2008*

Zavedení institutu veřejné služby je zákonně upraveno v § 18a zákona o pomoci v hmotné nouzi. Tento zákon však neukládá obcím povinnost veřejnou službu organizovat, ale dává jim tuto možnost k dispozici. Je na samotné obci, zda se rozhodne pro její zřízení, které by mělo být ku prospěchu obce a k resocializaci osob setrvávajících dlouhodobě ve stavu hmotné nouze. Veřejná služba je zřizována v samostatné působnosti obce.[105]

5.2 Organizace a výkon veřejné služby

Vzhledem k tomu, že veřejná služba je zakládána v samotné působnosti obce, mohou obce při organizování veřejných služeb mezi sebou navzájem spolupracovat. Pokud se obec rozhodne nezabezpečovat veřejnou službu sama, může úkoly spojené s výkonem veřejné služby delegovat na příspěvkové organizace obce, případně na jiné organizace.[106]

V souvislosti se zavedením institutu veřejné služby byly zákonem upraveny i nové povinnosti jednotlivým správním orgánům:[107]

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** může na žádost obce poskytnout dotaci ke krytí pojistného pro výkon veřejné služby;
- **příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi** poskytuje obci na základě její žádosti informaci, zda osoba, která vykonává veřejnou službu, již v předchozím období veřejnou službu vykonávala a jak byla hodnocena;
- **obecní úřad v přenesené působnosti** vede evidenci osob vykonávajících veřejnou službu na území obce, uděluje pokyny při výkonu veřejné služby a zabezpečuje kontrolu nad jejím výkonem, informuje příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi o tom, že byl zahájen výkon veřejné služby, zda a jak byla veřejná služba vykonávána, popřípadě, že byla ukončena, na základě písemné žádosti podává informace úřadu práce;
- **obec v samostatné působnosti** uzavírá smlouvu o výkonu veřejné služby a pojistné smlouvy kryjící odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou osoba vykonávající veřejnou službu způsobí nebo jí bude způsobena.

[105] *Srov. Metodický pokyn k veřejné službě č. 1/2009, Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 1. 4. 2009 s. 6*
[106] *Srov. Metodický pokyn k veřejné službě č. 1/2009, Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 1. 4. 2009 s. 6*
[107] *Srov. Metodický pokyn k veřejné službě č. 1/2009, Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 1. 4. 2009 s. 7*

Výkon veřejné služby při sjednání pracovní doby, doby odpočinku, podmínek pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se řídí zákoníkem práce.[108]

Smlouva o výkonu veřejné služby, která se uzavírá s příjemcem dávky pomoci v hmotné nouzi (příspěvku na živobytí), musí obsahovat základní identifikaci smluvních stran, podmínky výkonu veřejné služby (rozsah a místo výkonu, činnost, případně vybavení pracovními a ochrannými prostředky).[109]

5.3 **Výkon veřejné služby v návaznosti na dávky v hmotné nouzi**

Od 1. ledna 2009 byl zákonem č. 382/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zaveden do systému pomoci v hmotné nouzi **institut veřejné služby**, jehož účelem bylo rozšíření možností zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze a zároveň je motivovat ve smyslu finančního ohodnocení v případě jejich kladného zájmu.

Osobám, které pobírají příspěvek na živobytí déle než šest kalendářních měsíců, činí **částka jejich živobytí částku existenčního minima bez možnosti jakékoliv další bonifikace.** To se však nevztahuje na osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, mají podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, příjem z výdělečné činnosti, jsou uznány za invalidní v prvním nebo druhém stupni, vykonávají dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci. [110]

Pro účely zhodnocení dávek pomoci v hmotné nouzi osoba vykonávající veřejnou službu předloží smlouvu o výkonu veřejné služby a následovně každý měsíc potvrzení o počtu vykonaných hodin.

U osob, které vykonávají dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin v kalendářním měsíci, se částka existenčního minima navyšuje o 50 %

---

[108] *Srov. §18 a, odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

[109] *Srov. Metodický pokyn k veřejné službě č. 1/2009 Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 1. 4. 2009 s. 1*

[110] *Srov. §24, odst., písm. g zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

rozdílu mezi životním minimem posuzované osoby a existenčním minimem, popřípadě o další bonifikované složky uvedené v tomto zákonu.[111]

Přehledem motivačních nástrojů, které byly průběžně zakotveny do zákona o pomoci v hmotné nouzi, byla ukončena teoretická část bakalářské práce. Praktická část se zaměří zejména na nejefektivnější motivační nástroj, v tomto systému dávek - institut veřejné služby.

[111] Srov. *§24, odst., písm. h zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů*

EMPIRICKÁ ČÁST

6 Předmět a cíle výzkumu

Tento výzkum je zaměřen na **institut veřejné služby**, který byl do systému sociální pomoci zaveden novelizací zákona o pomoci v hmotné nouzi účinnou od 1. ledna 2009 (zákonem č. 382/2008 Sb.).

Veřejná služba ovlivňuje život v obci a má podstatný vliv i na osobu v hmotné nouzi. Stává se tak přínosem pro obě strany. Veřejná služba je zaměřena na pomoc obci v činnostech, které jsou v jejím zájmu. Jedná se především o zlepšování životního prostředí a čistoty v obci, ale také o pomoc v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. [112]

Avšak nejvýznamnějším záměrem zavedení institutu veřejné služby ze strany zákonodárce bylo především obnovit a posílit pracovní schopnosti, suverenitu a zodpovědnost za životní podmínky u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze. Uzákoněním tohoto institutu byla dána možnost každému občanovi ovlivnit svou odpovědností výši částky svého živobytí, a to především po uplynutí 6 měsíců pobírání příspěvku na živobytí. Aktivní přístup občana ke svým povinnostem napomáhá alespoň částečně zmírnit jeho nepříznivou životní situaci. Pasivita je naopak sankcionována, a to snížením částky živobytí na existenční minimum.

Výzkumem jsem se rozhodla zjistit:

1. Jaké možnosti pro výkon veřejné a dobrovolnické služby nabízí město Přerov a zda funguje systém vzájemné spolupráce mezi poskytovatelem veřejné služby a dobrovolnické služby a orgánem pomoci v hmotné nouzi.
2. Kolik občanů zabezpečovaných dávkou pomoci v hmotné nouzi - příspěvkem na živobytí na pracovním úseku č. IV, Odboru sociálních dávek Magistrátu města Přerova **by mělo** v jednotlivých měsících od června 2009 do listopadu 2009 vykonat veřejnou nebo dobrovolnickou službu, aby nedošlo ke snížení částky živobytí na existenční minimum. Dále zjistit kolik občanů tuto službu nevykonávalo vůbec, kolik odpracovalo 20-29 hodin a kolik překročilo hranici 30 hodin.

[112] www.mpsv.cz/files/clanky/9269/verejna_sluzba_27-07.pdf

3. Jak se mění výše příspěvku na živobytí v závislosti na výkonu veřejné nebo dobrovolnické služby. Budou uvedeny tři případové studie.

6.1 **Metodologie**

Pro naplnění prvního a druhého cíle byla použita obsahová analýza kvantitativní metodou analýzy dokumentů.

Obsahová analýza je definovaná jako objektivní metoda analýzy sdělení, to znamená, že projekt analýzy musí být takový, že pokud by analyzovalo více výzkumníků stejný materiál po sobě, muselo by dojít ke shodným výsledkům.[113]

Ke svému zjištění dospěji čerpáním ze zdrojů obsažených ve spisových dokumentacích, analýzou dokumentů, statistických výkazů od poskytovatelů veřejné a dobrovolnické služby a zákonných předpisů.

Poslední část výzkumu bude realizována analýzou konkrétních spisových dokumentací, které budou vypracovány do případových studií.

6.2 **Objekt výzkumu**

Objektem tohoto výzkumu budou spisové dokumentace vedené na Magistrátu města Přerova, Odboru sociálních služeb a zdravotnictví a Odboru sociálních dávek a dokumentace subjektů spolupracujících na zajištění veřejné a dobrovolnické služby.

Pro upřesnění uvádím, že spisové dokumentace vedené na odboru sociálních dávek budou prezentovány jedním ze čtyř pracovišť tohoto odboru.

Součástí každého sociálního výzkumu by měl být rovněž zpracovaný projekt takového výzkumu, včetně časového harmonogramu a odhadu nákladů na jeho realizaci, dále předvýzkum, popřípadě kontrolní výzkum ověřující platnost zjištěných tvrzení. Pro účel své bakalářské práce nebudu tyto činnosti aplikovat.

[113] *Srov. Disman Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost, Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, Praha 2002, str. 169*

6.3 Formulace hypotéz

Hlavní hypotéza

Předpokládám, že zavedení institutu veřejné služby nebylo dostatečným motivačním nástrojem ze strany státu k obnovení a posílení pracovních schopností, suverenity a zodpovědnosti za životní podmínky u nadpoloviční většiny osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze.

Pracovní hypotéza č. 1

Statutární město Přerov a Magistrát města Přerova mají dostatečně vypracovaný funkční systém pro výkon veřejné a dobrovolnické služby.

Pracovní hypotéza č. 2

Minimálně třetina občanů zabezpečovaných na pracovišti IV, u kterých by mohlo dojít ke snížení částky živobytí na existenční minimum v období od června 2009 do listopadu 2009 veřejnou, nebo dobrovolnickou službu vykonávala.

Pracovní hypotéza č. 3

Přístup klientů dlouhodobě zabezpečovaných příspěvkem na živobytí ve vztahu k výkonu veřejné nebo dobrovolnické služby ovlivňuje výrazně jejich finanční zajištění.

6.4 Realizace výzkumu

V první řadě jsem se zabývala otázkou, zda město Přerov nabízí možnosti pro výkon veřejné a dobrovolnické služby a zda funguje systém vzájemné spolupráce mezi poskytovatelem veřejné služby a dobrovolnické služby a orgánem pomoci v hmotné nouzi.

Přerov patří mezi města s největším počtem nezaměstnaných osob v České republice. Dlouhodobá vysoká míra nezaměstnanosti je příčinou odkázání velké části osob na dávky pomoci v hmotné nouzi. Statutární město Přerov ve snaze pomoci svým občanům se rozhodlo pro zorganizování veřejné služby, aby nedošlo k dalšímu propadu jejich životní úrovně, když už nyní se nacházeli v tíživé životní situaci.

Rada Statutárního města Přerov, dne 24. června 2009 usnesením č. 2586/65/5/2009 schválila organizování veřejné služby Statutárním městem Přerov v souvislosti s novelizací zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném od 1. ledna 2009.

Komplexní agenda organizování výkonu veřejné služby, včetně administrativních záležitostí byla svěřena do kompetence Odboru sociálních služeb a zdravotnictví – oddělení sociální prevence, Magistrátu města Přerova.

Magistrát města Přerova, Odbor sociálních služeb a zdravotnictví, postupně oslovil několik organizací, zda by měly zájem o vzájemnou spolupráci s obcí, a to především v oblasti zlepšování životního prostředí, kulturního rozvoje a sociální pomoci.

Dobrovolnická služba v Přerově je organizovaná prostřednictvím Centra pro komunitní práci (dále jen „CpKP“ střední Morava). Jedná se o nevládní neziskovou organizaci, která má v tomto regionu dlouhodobou tradici. Své služby poskytuje občanským organizacím, orgánům místní a státní správy. Svými programy zapojuje občany k pomoci při plánovaném rozvoji měst a obcí, sociální péči a kulturním rozvoji v obci. Vzhledem ke svému dlouholetému působení spolupracuje s velkým počtem organizací po celém regionu střední Moravy. Z tohoto důvodu nebudu jmenovat jednotlivé organizace. Pro svůj výzkum jsem použila pouze potřebné počty z regionu města Přerova.

Graf č. 1 Smluvní organizace v rámci veřejné služby

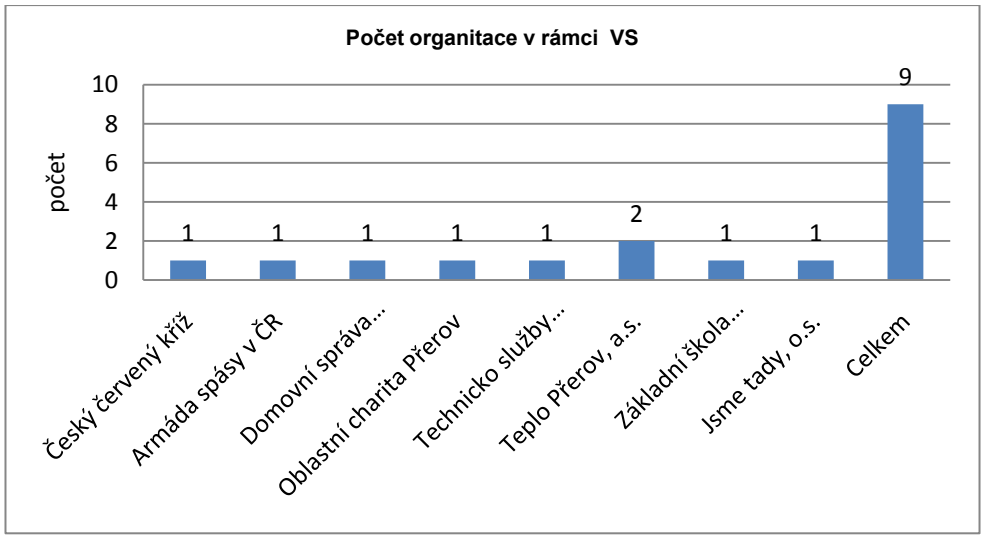

Zdroj: vlastní výzkum

V období od měsíce června 2009 do listopadu 2009 projevilo zájem o spolupráci při výkonu veřejné služby devět organizací. U všech výše uvedených organizací se jednalo o pomoc při úklidu veřejných prostranství a zlepšování životního prostředí v obci.

Graf č. 2 Zájemci o veřejnou službu

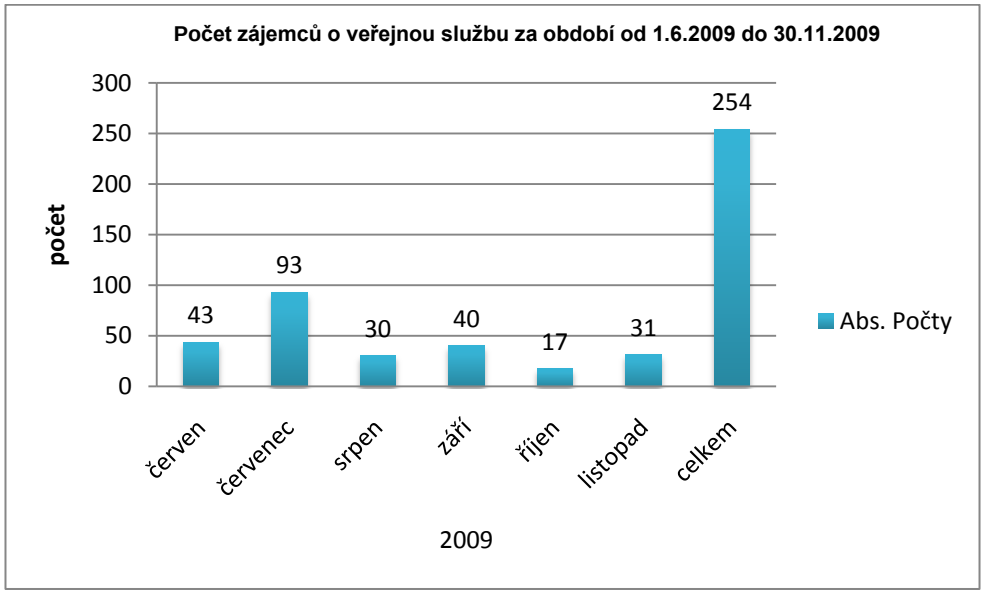

Zdroj: vlastní výzkum 1.6 2009 – 30. 11. 2009

Jak je z grafu patrné, nejvíce osob projevilo zájem o veřejnou službu v prvních 2 měsících, kdy byl tento institut realizován. Propad zájmu je patrný v měsíci říjnu, kdy se o veřejnou službu zajímalo pouze 17 občanů.

Graf č. 3 Uzavřené smlouvy v jednotlivých organizacích

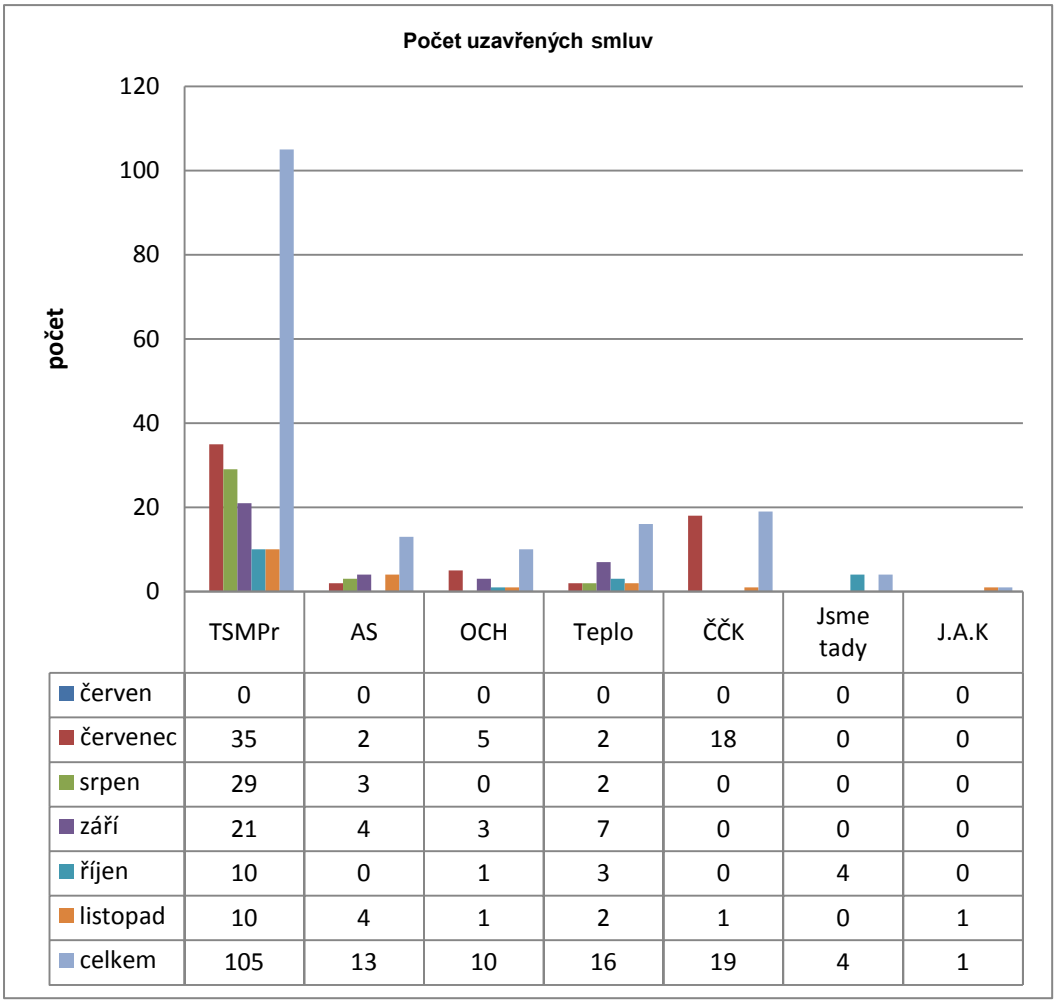

	TSMPr	AS	OCH	Teplo	ČČK	Jsme tady	J.A.K
červen	0	0	0	0	0	0	0
červenec	35	2	5	2	18	0	0
srpen	29	3	0	2	0	0	0
září	21	4	3	7	0	0	0
říjen	10	0	1	3	0	4	0
listopad	10	4	1	2	1	0	1
celkem	105	13	10	16	19	4	1

Zdroj: vlastní výzkum 1. 6. 2009 – 30.9 2009

Smluvní organizace uzavřely s jednotlivými občany od června 2009 do listopadu 2009 celkem 168 smluv o výkonu veřejné služby. První smlouvy byly uzavřeny až v měsíci červenci 2009, a to v nejvyšším počtu. Největší zájem o výkon veřejné služby zaznamenaly Technické služby města Přerova, s. r. o., které zajišťují především údržbu a čistotu v obci.

Graf č. 4 Počet osob vykonávajících VS v jednotlivých organizacích

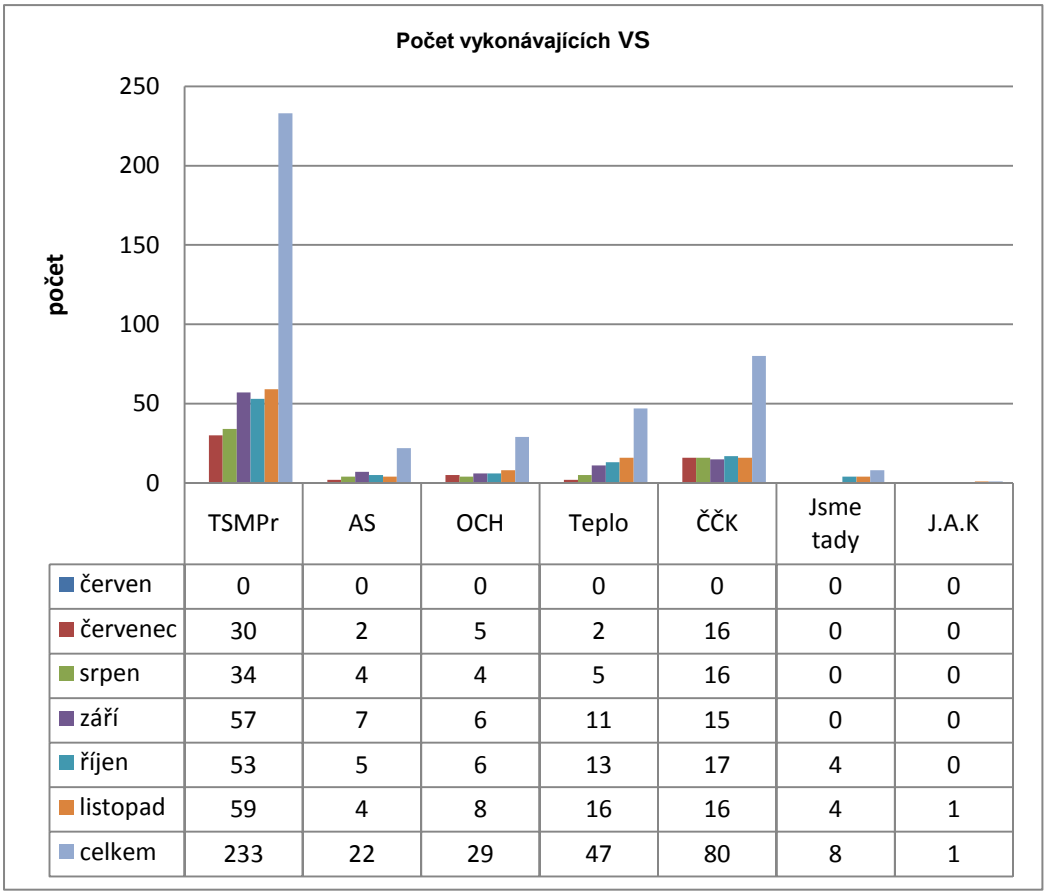

	TSMPr	AS	OCH	Teplo	ČČK	Jsme tady	J.A.K
červen	0	0	0	0	0	0	0
červenec	30	2	5	2	16	0	0
srpen	34	4	4	5	16	0	0
září	57	7	6	11	15	0	0
říjen	53	5	6	13	17	4	0
listopad	59	4	8	16	16	4	1
celkem	233	22	29	47	80	8	1

Zdroj: vlastní výzkum 1. 6. 2009 – 30. 11. 2009

Smluvní organizace pro své potřeby využilo v tomto období celkem 420 osob. Jak je z grafu patrné, zájem o pomoc v jednotlivých institucích má vzestupnou tendenci.

Graf č. 5 Počet odpracovaných hodin v jednotlivých organizacích

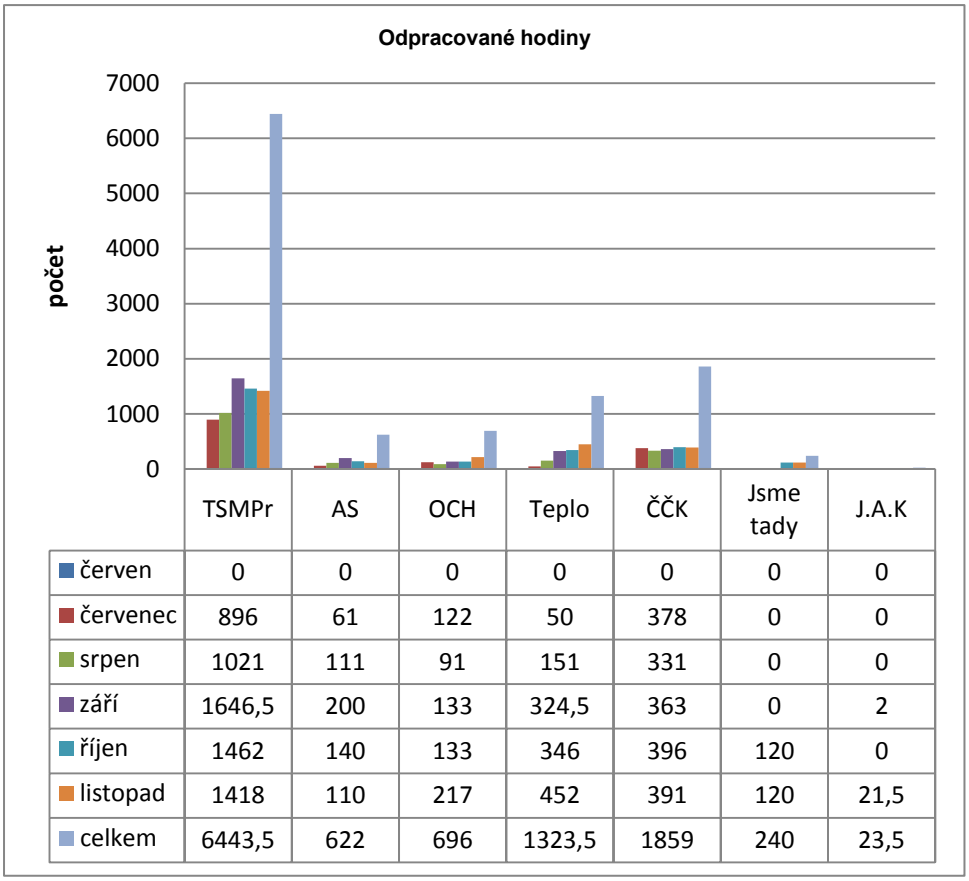

	TSMPr	AS	OCH	Teplo	ČČK	Jsme tady	J.A.K
červen	0	0	0	0	0	0	0
červenec	896	61	122	50	378	0	0
srpen	1021	111	91	151	331	0	0
září	1646,5	200	133	324,5	363	0	2
říjen	1462	140	133	346	396	120	0
listopad	1418	110	217	452	391	120	21,5
celkem	6443,5	622	696	1323,5	1859	240	23,5

Zdroj: vlastní výzkum 1. 6. 2009 – 30. 11. 2009

Občané v hmotné nouzi odpravovali za zjišťované období celkem 11.207,5 hodin, nejméně hodin bylo odpracováno v měsíci červenci 2009 – 1.507 hodin, nejvíce v měsíci listopadu 2009 - 2.729,5 hodin.

Graf č. 6 Dobrovolnická služba

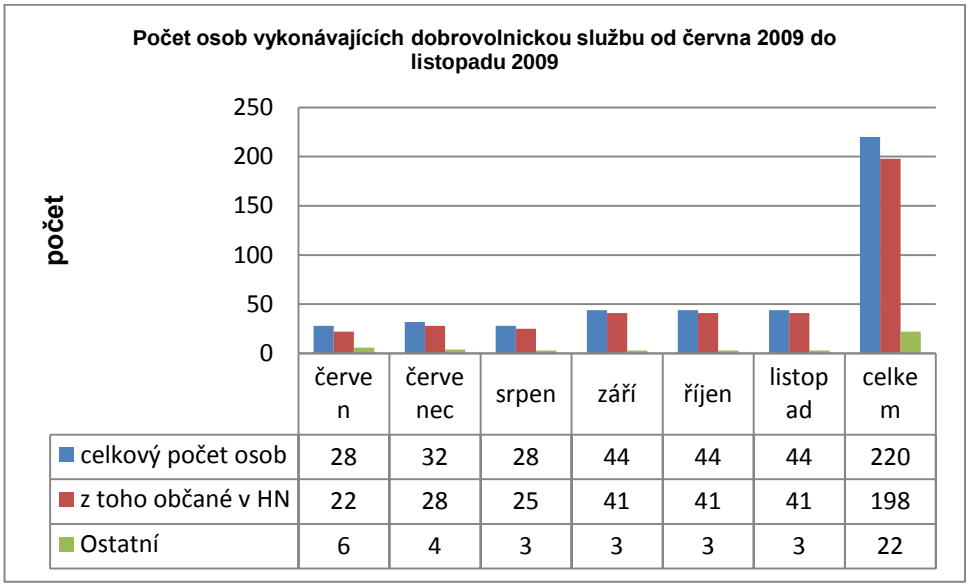

	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad	celkem
celkový počet osob	28	32	28	44	44	44	220
z toho občané v HN	22	28	25	41	41	41	198
Ostatní	6	4	3	3	3	3	22

Zdroj: vlastní výzkum 1. 6. 2009 – 30. 11. 2009

Od měsíce června 2009 do listopadu 2009 v rámci Přerovského regionu odpracovalo dobrovolnickou službu celkem 220 osob, převážnou část dobrovolníků tvořili občané v hmotné nouzi, a to v počtu 198 osob.

Graf č. 7 Srovnání počtu osob vykonávajících veřejnou a dobrovolnickou službu

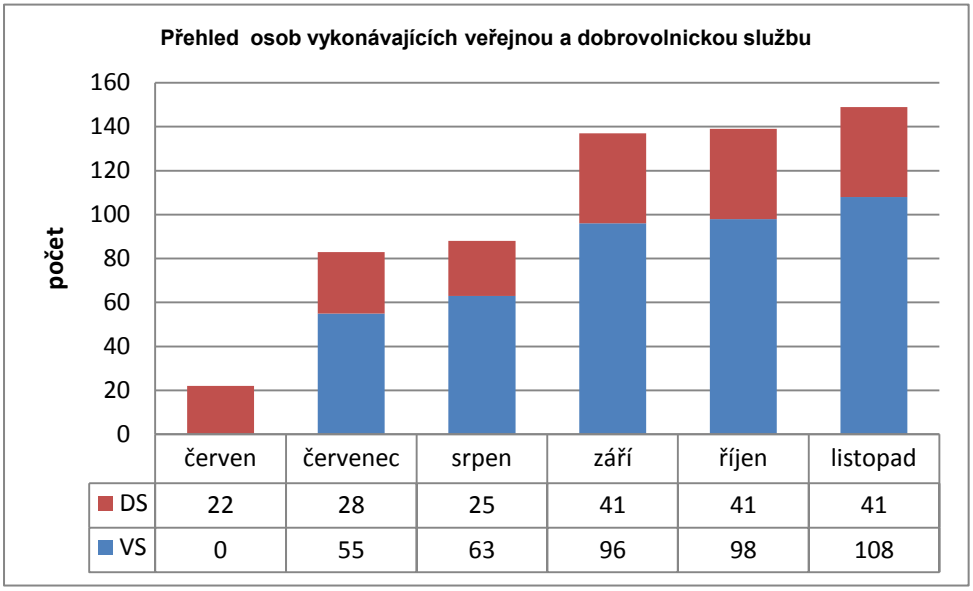

Zdroj: vlastní výzkum 1. 6. 2009 – 30. 11. 2009

V měsících červen 2009 – listopad 2009 odpracovalo v oblasti veřejné a dobrovolnické služby celkem 618 osob v hmotné nouzi

Výzkumná otázka č. 2

V další části výzkumu se budu zabývat spisovými dokumentacemi občanů, kteří byli zabezpečováni příspěvkem na živobytí na Odboru sociálních dávek Magistrátu města Přerova, pracovním úseku číslo IV, v období od června 2009 do listopadu 2009. Bude zjištěn počet občanů, kteří by měli vykonávat veřejnou či dobrovolnickou službu, aby nedošlo ke snížení částky živobytí na existenční minimum, a také, jak se tyto osoby svého úkolu zhostily.

Graf č. 8 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – červen 2009

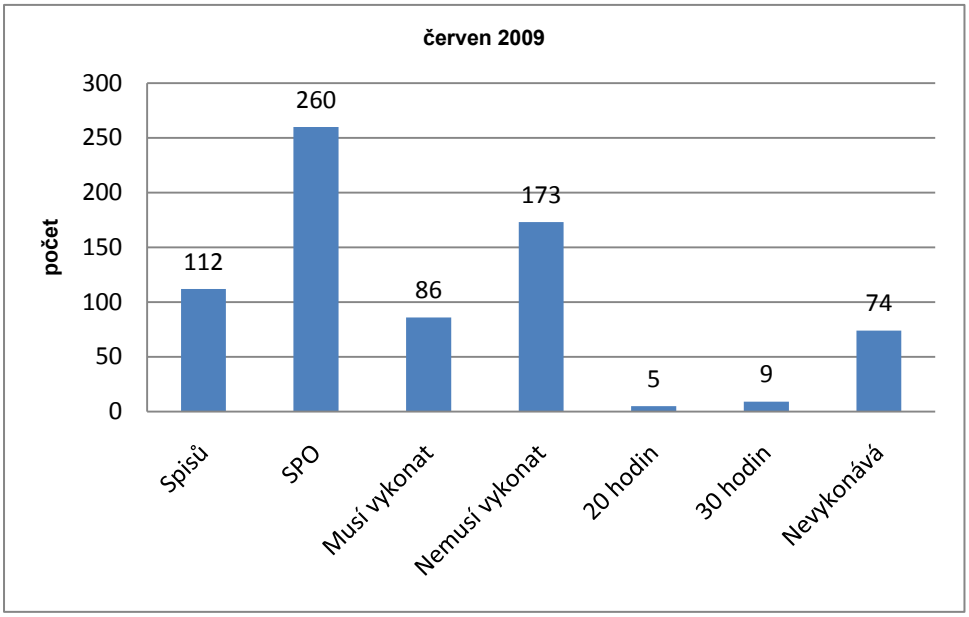

Zdroj: vlastní výzkum

Mezi společně posuzované osoby patří všechny osoby, včetně těch, u kterých se nezkoumá snaha o zvýšení příjmu vlastním přičiněním. Pokud porovnáme zjištěné informace, je zřejmé, že jen minimální část osob, kterých se tato „povinnost“ týkala, se zapojila do předmětného motivačního nástroje, aby nedošlo ke snížení jejich částky živobytí na existenční minimum. Naopak 3 osoby se do tohoto institutu zapojily, přestože jim sankce (ve formě snížení částky živobytí a potažmo dávky) nehrozila.

Graf č. 9 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – červenec 2009

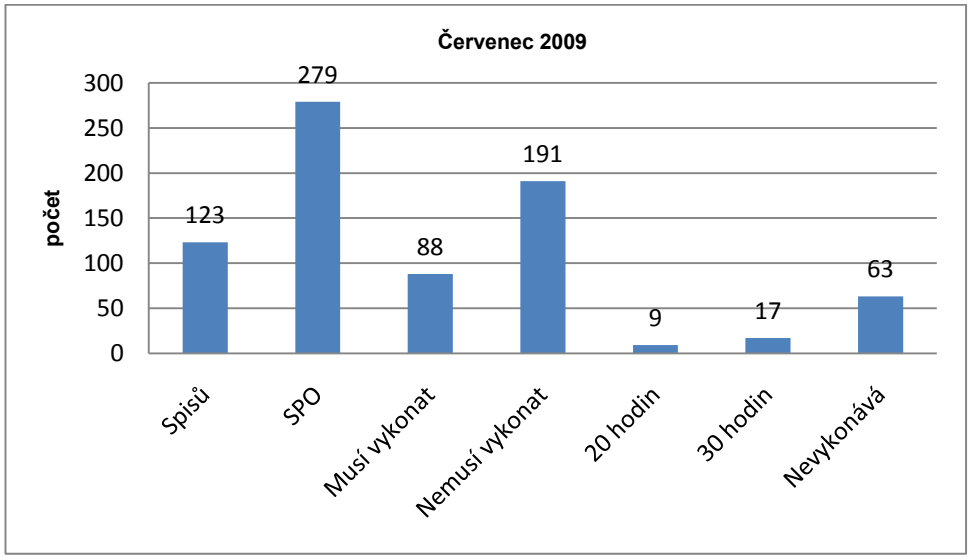

Zdroj: vlastní výzkum

Z celkového počtu 88 občanů, kterých se „povinnost“ výkonu veřejné či dobrovolnické služby týkala, ji odpracovalo 25 osob a navíc 1 osoba vykonávala tuto službu bez toho, že by mohlo dojít ke snížení částky živobytí na existenční minimum.

Graf č. 10 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – srpen 2009

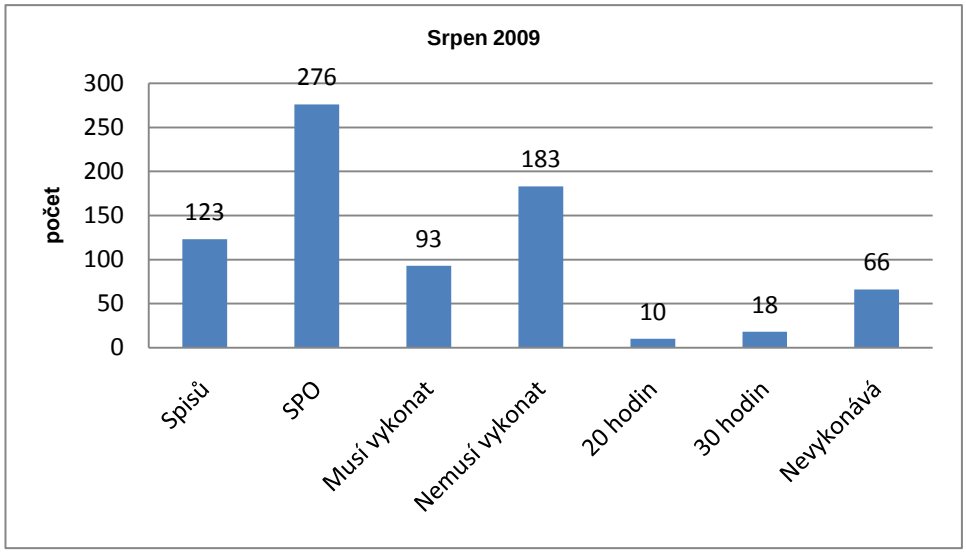

Zdroj: vlastní výzkum

V měsíci srpnu 2009 z celkového počtu 93 osob, na které se tato „povinnost“ vztahovala, ji odpracovalo 28. Zájem občanů při výkonu veřejné nebo dobrovolnické služby převládá u možnosti odpracování nejméně 30 hodin za kalendářní měsíc.

Graf č. 11 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – září 2009

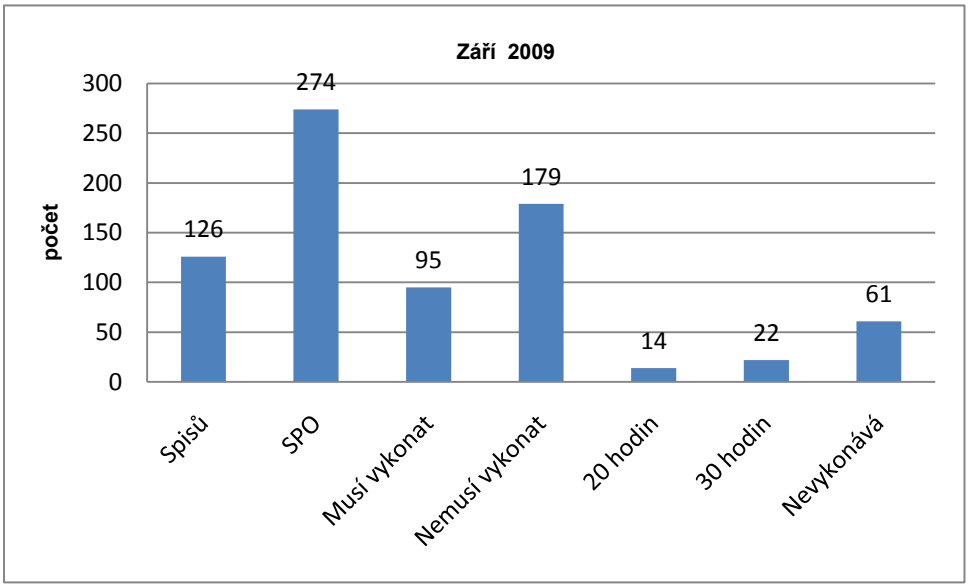

Zdroj: vlastní výzkum

V měsíci září 2009 byl zaznamenán vyšší zájem o výkon veřejné či dobrovolnické služby oproti předchozímu měsíci. Z počtu 95 osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze se své povinnosti zhostilo 36 občanů. Stále převládá zájem o odpracování vyššího počtu hodin z důvodu navýšení částky živobytí nad životní minimum.

Graf č. 12 - Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – říjen 2009

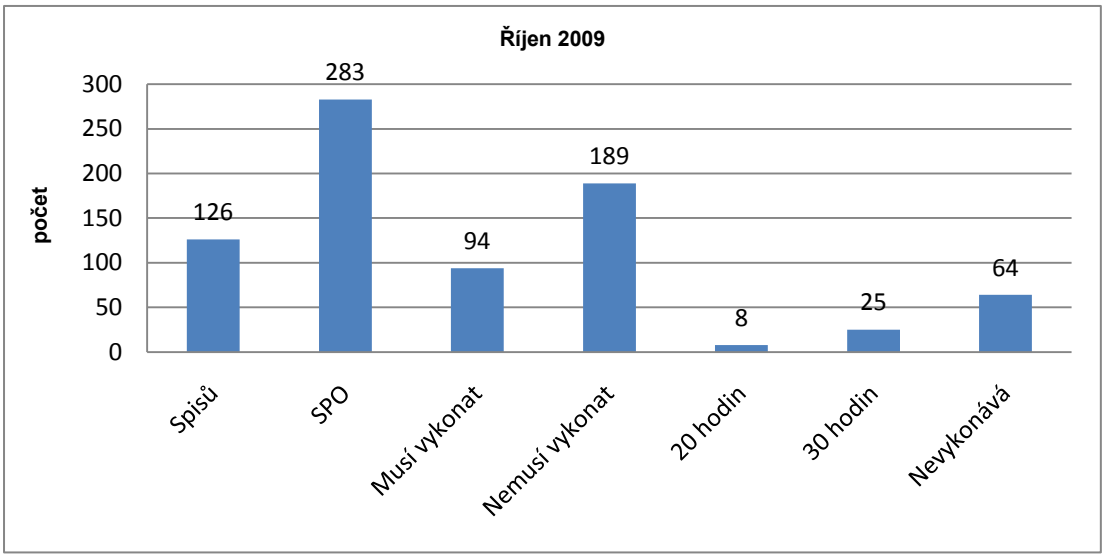

Zdroj: vlastní výzkum

V měsíci říjnu 2009 bylo zaznamenáno celkově 283 společně posuzovaných osob. Z tohoto počtu by se měl výkon veřejné nebo dobrovolnické služby týkat 94 osob. Svoji zákonnou „povinnost“ splnilo 30 osob. Další 3 osoby vykonaly předmětnou službu i přesto, že by nedošlo ke snížení příspěvku na živobytí, naopak došlo k navýšení dávky, neboť vykonaná doba přesahovala 30 hodin.

Graf č. 13 - Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – listopad 2009

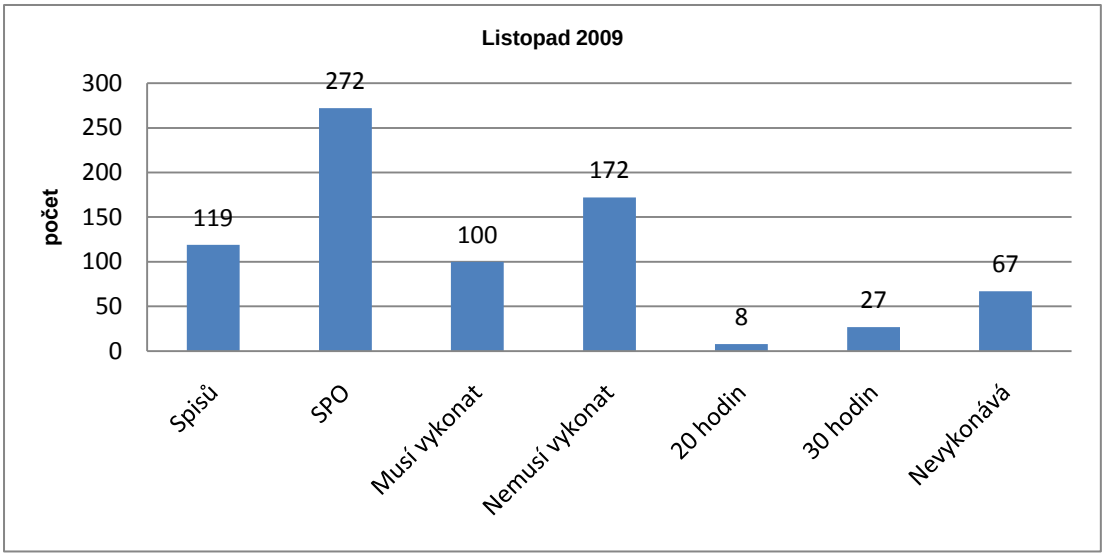

Zdroj: vlastní výzkum

V měsíci listopadu 2009 došlo ke snížení počtu případů - spisových dokumentací, což se projevilo i v množství příjemců příspěvku na živobytí. Nicméně i přesto vzrostl počet osob, které by měly vykonávat veřejnou nebo dobrovolnickou službu z důvodu dlouhodobého stavu hmotné nouze. Z celkového počtu 35 občanů, kteří se zapojili do motivačního nástroje, se „povinnost“ týkala 33 osob.

Graf č. 14 – Srovnání všech osob vykonávajících veřejnou a dobrovolnickou službu s občany na pracovišti č. IV

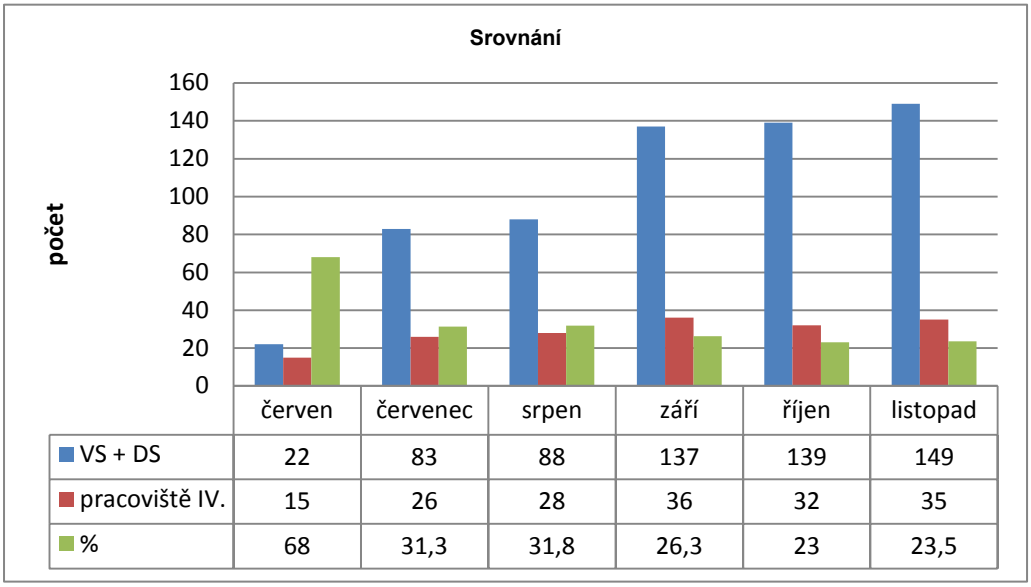

	červen	červenec	srpen	září	říjen	listopad
VS + DS	22	83	88	137	139	149
pracoviště IV.	15	26	28	36	32	35
%	68	31,3	31,8	26,3	23	23,5

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 14 znázorňuje procentní zastoupení osob z pracoviště IV z celkového počtu klientů Magistrátu města Přerova, kteří se zapojili do výkonu veřejné či dobrovolnické služby.

V poslední řadě svého výzkumu jsem se zabývala otázkou, jak se mění výše příspěvku na živobytí u dlouhodobě zabezpečovaných osob v návaznosti na výkon veřejné či dobrovolnické služby. Vzhledem k možnostem mé práce, uvedu tři případové studie. Všichni vybraní klienti budou pocházet z databáze Magistrátu města Přerova, Odboru sociálních dávek, pracoviště IV. Výběr klientů byl proveden náhodně třemi ze čtyř přítomných pracovníků.

Tato část výzkumu bude realizována analýzou vybraných spisových dokumentací, které budou vypracovány do případových studií.

Z vybraného vzorku spisových dokumentací budou v případových studiích porovnávány následující údaje:

1. Výše životního nebo existenčního minima konkrétních osob v období od července 2009 do prosince 2009.
2. Rozsah výkonu veřejné či dobrovolnické služby.
3. Navýšení částky existenčního minima dle § 25 - § 28 zákona o pomoci v hmotné nouzi u zaopatřených osob, které pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců a vykonávají veřejnou či dobrovolnickou službu.
4. Výše částky živobytí u jednotlivých osob do 30. června 2009.
5. Částka živobytí u zaopatřených osob při odpracování 30 hodin veřejné nebo dobrovolnické služby.
6. Navýšení či snížení částky živobytí u posuzovaných osob v jednotlivých měsících od července 2009 do prosince 2009.
7. Celkový rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší vyplacenou částkou příspěvku na živobytí za sledované období.
8. Porovnání výše příspěvku na živobytí do 30. června 2009 a od 1. července 2009.

Rozbor jednotlivých případů

1. kasuistika

Jedná se o pětičlennou rodinu, která žije v třípokojovém státním bytě. Rodiče a zletilý syn jsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání, ostatní 2 děti plní základní školní docházku. Tato rodina je zabezpečována u Magistrátu města Přerova, Odboru sociálních dávek, několik let dávkami z důvodu nedostačujících příjmů. Mimo dávek ze systému státní sociální podpory nepobírají žádné finanční prostředky, které by byly orgánu pomoci v hmotné nouzi známy.

Jelikož ani jedna z 3 zletilých zaopatřených osob nemá příjmy z výdělečné činnosti, nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a zároveň nepatří mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, musejí, aby nedošlo ke snížení částky živobytí na existenční minimum, od měsíce června 2009 vykonávat veřejnou či dobrovolnickou službu nejméně v rozsahu 20 hodin v kalendářním měsíci. Nutno dodat, že při stanovení výše částky živobytí se hodnotí výkon veřejné nebo dobrovolnické služby (přičemž hodiny vykonané v těchto institutech je možno sčítat) za kalendářní měsíc předcházející měsíci posuzování (tzn. na výši částky živobytí, potažmo příspěvku na živobytí pro měsíc červenec 2009 měla vliv veřejná a/či dobrovolnická služba vykonaná v měsíci červnu 2009 apod.).

Tabulka č. 2 : Rozbor životního minima od července 2009 do prosince 2009

		ŽM / EM	VS + DS 20 hodin	VS + DS 30 hodin	částka živobytí od1.7.2009	Částka živobytí do 30.6.	částka živobytí při výkonu VS + DS 30 hodin	Pnž Sníž.
červenec 2009	Natálie	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Dušan	2020	-	-	2020	2880	3310	-1290
	Pavel	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Lucie	1960			1960	1960	1960	
	Veronika	1960			1960	1960	1960	
srpen 2009	Natálie	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Dušan	2020	-	-	2020	2880	3310	-1290
	Pavel	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Lucie	1960			1960	1960	1960	
	Veronika	1960			1960	1960	1960	
září 2009	Natálie	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Dušan	2020	-	-	2020	2880	3310	-1290
	Pavel	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Lucie	1960			1960	1960	1960	
	Veronika	1960			1960		1960	
říjen 2009	Natálie	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Dušan	2020	-	-	2020	2880	3310	-1290
	Pavel	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Lucie	1960			1960	1960	1960	
	Veronika	1960			1960	1960	1960	
listopad 2009	Natálie	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Dušan	2020	-	-	2020	2880	3310	-1290
	Pavel	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Lucie	1960			1960	1960	1960	
	Veronika	1960			1960	1960	1960	
prosinec 2009	Natálie	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Dušan	2020	-	-	2020	2880	3310	-1290
	Pavel	2020	-	-	2020	2600	2890	-870
	Lucie	1960			1960	1960	1960	
	Veronika	1960			1960	1960	1960	
Celkem		59880			59880	72000	78060	-18180

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulkového znázornění je zřejmé, že nikdo ze zletilých zaopatřených osob, které měly vykonávat veřejnou či dobrovolnickou službu, tak neučinil. Z tohoto důvodu u nich došlo ke snížení částky živobytí na existenční minimum. Pokud by „povinné

osoby“ vykonávaly veřejnou či dobrovolnickou službu v rozsahu 30 hodin v kalendářním měsíci, částka živobytí by byla měsíčně vyšší o 3030,- Kč. Rodina pasivitou zaopatřených osob přišla za půl roku o částku 18180,- Kč.

2. kasuistika

Jde se o pětičlennou rodinu, rodiče a 3 nezletilé nezaopatřené děti. Všichni žijící společně v dvoupokojovém státním bytě. Manželé jsou dlouhodobě vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, a tudíž jsou i příjemci dávek ze systému sociální pomoci. Poněvadž žádná z dospělých osob nemá příjmy z výdělečné činnosti, nepobírá podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a zároveň nepatří mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, měly od měsíce června 2009 vykonávat veřejnou a dobrovolnickou službu alespoň v rozsahu 20 hodin v kalendářním měsíci, aby nedošlo od měsíce července 2009 ke snížení částky živobytí na existenční minimum.

Paní **Zlatuše** vykonávala ve zkoumaném období pravidelně měsíčně dobrovolnickou službu **v rozsahu 30 – 50 hodin**, její manžel **Milan v počtu 45 – 77 hodin**.

Tabulka č. 3 : Rozbor životního minima od července 2009 do prosince 2009

		ŽM / *EM*	Navýšení dle §25-§ 28	VS + DS 30 hodin	Výše Pnž	Pnž do 30.6.	Rozdíl mezi výši PNŽ a EM
červenec 2009	**Milan**	*2020*	580	290	2890	2600	+870
	Zlatuše	*2020*	860	430	3310	2880	+1290
	Marie	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Kamila	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Zdenek	*1960*	-	-	1960	1960	-
srpen 2009	**Milan**	*2020*	580	290	2890	2600	+870
	Zlatuše	*2020*	860	430	3310	2880	+1290
	Marie	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Kamila	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Zdenek	*1960*	-	-	1960	1960	-
září 2009	**Milan**	*2020*	580	290	2890	2600	+870
	Zlatuše	*2020*	860	430	3310	2880	+1290
	Marie	*1960*	-	-	2020	2600	-
	Kamila	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Zdenek	*1960*	-	-	1960	1960	-
říjen 2009	**Milan**	*2020*	580	290	2890	2600	+870
	Zlatuše	*2020*	860	430	3310	2880	+1290
	Marie	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Kamila	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Zdenek	*1960*	-	-	1960	1960	-
listopad 2009	**Milan**	*2020*	580	290	2890	2600	+870
	Zlatuše	*2020*	860	430	3310	2880	+1290
	Marie	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Kamila	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Zdenek	*1960*	-	-	1960	1960	-
prosinec 2009	**Milan**	*2020*	580	290	2890	2600	+870
	Dušan	*2020*	860	430	3310	2880	+1290
	Marie	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Kamila	*1960*	-	-	1960	1960	-
	Zdenek	*1960*	-	-	1960	1960	-
Celkem		59520	8640	4320	72480	68160	+ 12960

Zdroj: vlastní výzkum

3. kasuistika

Z uvedené tabulky i předchozích informací je zřejmé, že tato rodina se velmi aktivně podílela na výkonu dobrovolnické služby. Svým kladným přístupem k zákonným možnostem obdržela měsíčně příspěvek na živobytí vyšší o částku 720,- Kč, což činilo 4.320,- Kč za posuzované období.
Při pasivním přístupu by došlo k měsíčnímu snížení dávky o 2.160,- Kč. Za půl roku by tato částka činila 12.960,- Kč.
Jak již bylo uvedeno v teoretické části bakalářské práce, životní minimum u osob, které nejsou nezaopatřenými dětmi, se stanovuje podle věku osoby, a to od nejstarší po nejmladší.

Zde se můžeme zamyslet, zda je spravedlivě řešena odměna za výkon veřejné a dobrovolnické služby. Aktivnější osoba dostane nižší bonifikaci pouze z toho důvodu, že dosahuje nižšího věku. V tomto konkrétním případě se jedná o jeden měsíc. Navrhovanou novelou zákona o pomoci v hmotné nouzi by mělo dojít ke sjednocení výše bonifikace u těchto osob

3. kasuistika

Pan Jan je rozvedený, žije sám v jednopokojovém bytě, který má v osobním vlastnictví. Jeho děti jsou již zletilé a zaopatřené, nikdy neměl žádný dluh na výživném. V evidenci uchazečů o zaměstnání je veden od počátku roku 2008 a následovně i u orgánu pomoci v hmotné nouzi. Jmenovaný nemá žádné příjmy z výdělečné činnosti, nepobírá podporu v nezaměstnanosti ani při rekvalifikaci a zároveň nepatří mezi osoby, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací. Od měsíce června 2009 musel vykonávat veřejnou či dobrovolnickou službu alespoň v rozsahu 20 hodin v kalendářním měsíci, aby nedošlo od měsíce července 2009 ke snížení částky jeho živobytí z životního minima na existenční minimum. Pan **Jan vykonával** v níže uvedeném období **dobrovolnickou službu s maximálním nasazením, a to v rozsahu 66 - 138 hodin** v kalendářním měsíci.

Tabulka č. 4 : Rozbor částky živobytí od července 2009 do prosince 2009

		ŽM / EM	Navýšení dle §25-§ 28	VS + DS 30 hodin	Výše Pnž	Pnž do 30.6.	Rozdíl mezi výši PNŽ a EM
červenec 2009	**JAN**	2020	1106	553	3679	3126	+1659
srpen 2009		2020	1106	553	3679	3126	+1659
září 2009		2020	1106	553	3679	3126	+1659
říjen 2009		2020	1106	553	3679	3126	+1659
listopad 2009		2020	1106	553	3679	3126	+1659
prosinec 2009		2020	1106	553	3679	3126	+1659
Celkem		12120	6636	3318	22074	18756	+9954

Zdroj: vlastní výzkum

V tabulce je znázorněna aktivita pana Jana, který se zhostil své povinnosti s nesmírným nasazením. Jeho aktivní přístup mu přináší měsíčně navýšení životního minima o částku 553,- Kč, v opačném případě by došlo k propadu jeho částky živobytí pod životní minimum až na existenční minimum, tj. o 1.659,- Kč. Z počtu odpracovaných hodin v jednotlivých měsících lze usoudit, že dobrovolnickou službu nevykonává jen z důvodu finančního navýšení dávky.

6.5 Vyhodnocení a interpretace

Pracovní hypotéza č. 1

Statutární město Přerov a Magistrát města Přerova mají dostatečně vypracovaný funkční systém pro výkon veřejné a dobrovolnické služby.

Tato hypotéza se výzkumem potvrdila. Statutární město Přerov i jeho úřad (II. a III. stupně) mají zavedeny podmínky pro výkon veřejné i dobrovolnické služby. Obě instituce mají snahu zajistit zájemcům o výkon služby podmínky pro její realizaci. V tomto ohledu se rovněž zabývají zdravotním a psychickým stavem jedinců před jejich zařazením do jednotlivých organizací. Na základě grafického ztvárnění je zřejmé, že funguje systém vzájemné spolupráce mezi orgánem pomoci v hmotné nouzi a institucemi veřejné a dobrovolnické služby.

Pracovní hypotéza č. 2

Minimálně třetina občanů zabezpečovaných na pracovišti IV, u kterých by mohlo dojít ke snížení částky živobytí na existenční minimum v období od června 2009 do listopadu 2009 veřejnou, nebo dobrovolnickou službu vykonávala.

Hypotéza č. 2 se potvrdila pouze ve 2 měsících, a to v měsíci září a listopadu 2009. Z grafického znázornění je evidentní, že větší počet občanů neprojevuje o výkon veřejné či dobrovolnické služby zájem, přestože u nich došlo ke snížení částky živobytí na existenční minimum.

Pracovní hypotéza č. 3

Přístup klientů dlouhodobě zabezpečovaných příspěvkem na živobytí ve vztahu k výkonu veřejné nebo dobrovolnické služby ovlivňuje výrazně jejich finanční zajištění.

Poslední hypotéza se potvrdila. Výkon veřejné nebo dobrovolnické služby velkou měrou ovlivní finanční zajištění osob dlouhodobě setrvávajících v hmotné nouzi. Výkon odpracované služby v rozsahu 30 hodin dosahuje velkého finančního rozdílu oproti pasivnímu přístupu.

Hlavní hypotéza

Předpokládám, že zavedení institutu veřejné služby nebylo dostatečným motivačním nástrojem ze strany státu k obnovení a posílení pracovních schopností, suverenity a zodpovědnosti za životní podmínky u nadpoloviční většiny osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze.

Analýzou spisových dokumentací, které sloužily k provedení výzkumu, bylo zjištěno, že počet osob, které by měly vykonávat veřejnou a dobrovolnickou službu v období od měsíce června 2009 do měsíce listopadu 2009, ve většině měsíců nedosáhl třetinového zájmu. Dostačující hrozbou pro tyto jedince nebyla ani skutečnost, že dojde ke snížení částky živobytí na existenční minimum (hranici chudoby). Zájem o výkon služby neprojevily v mnohých případech ani rodiny s větším počtem společně posuzovaných osob, především nezletilých nezaopatřených dětí, za které mají hlavní zodpovědnost.

Podle výzkumného vzorku lze usoudit, že o vykonání veřejné a dobrovolnické služby mají převážně zájem stejné osoby.

Mezi klienty se najde i nepatrné množství osob, pro které představuje výkon služby nejen zvýšení finančního zajištění, ale zároveň obnovení suverenity a prospěšnosti pro své sociální okolí.

ZÁVĚR

Jak již bylo nastíněno v úvodu, bakalářská práce měla vygenerovat návrh řešení části určitého problému. Jedná se však o problém z generálního pohledu celospolečenský. S přihlédnutím k tomu byla formulována také hypotéza, která byla v práci ověřována. Výsledkem je formulace návrhu systémových změn prostřednictvím změny legislativy. Zvolené téma pro mne bylo velmi cenné, neboť se zabývá naplněním jednoho z hlavních účelů a předmětů činnosti, se kterou se ve svém zaměstnání denně setkávám v oblasti výkonu sociální práce, agendy dávek pomoci v hmotné nouzi. Celistvé zkoumání této problematiky nebylo doposud obecně pravděpodobně žádným autorem řešeno z důvodu krátkého časového období od nastolení legislativních změn. To také znemožňovalo dříve získat pro relevantní výzkum informace z této oblasti.

Většina dostupných materiálů o této problematice proto obsahovala pouze teze a předpoklady vývoje v oblasti, případně závěry, o nichž by bylo možno vést diskusi.

Hlavním záměrem práce bylo tedy komplexně analyzovat problematiku v určitém místě, čase a s přihlédnutím k specifickým podmínkám. A dále v systematické návaznosti vytipovat hrozící rizika a navrhovat relevantní opatření.

S ohledem na předepsaný rozsah se práce pouze okrajově zabývá širšími celospolečenskými postoji a závěry práce naznačují, že zkoumaná problematika je velmi zajímavá, s praktickými dopady a nevylučuje, že bude zcela jistě prospěšné se k problému v budoucnu vrátit s cílem dalšího, ještě podrobnějšího výzkumu. V té době budou jistě k dispozici také další data. S velkou pravděpodobností také další výzkum této problematiky pomůže vygenerovat nejen nové návrhy, týkající se věcné podstaty problému, ale také optimálnější procesy, které napomohou nejen službu vykonávat efektivněji, ale tak celý proces administrace služby pro společnost zlevnit a službu pak zpřístupnit většímu počtu osob.

Může v budoucnu také jednoznačněji vymezit a oddělit od sebe ten okruh příjemců státní pomoci, který deklaruje zájem o práci pro společnost prostřednictvím výkonu veřejné služby pouze formálně a účelově, od skupiny těch osob, které mají o práci pro společnost zájem opravdový a vnímají ji jako příležitost získat nové dovednosti. To napomůže nepochybně také efektivněji zaměřit sociální práci.

Domnívám se, že zjištěné poznatky jsou využitelné jak pro organizaci, do níž jsem profesně zařazena, tak z hlediska celospolečenského. Proto byly využity už

v průběhu mé činnosti na bakalářské práci či budou nepochybně využívány i bezprostředně poté. Práce tedy měla na výkon mé profesní činnosti praktický dopad. Domnívám se také, že některé okruhy nastíněných otázek budou zajímat zaměstnavatele, který je v roli jak vykonavatele státní správy (v oblasti pomoci v hmotné nouzi), tak zadavatele předmětné obecně prospěšné činnosti v oblasti výkonu samosprávy na svém území ve prospěch své obce a svých občanů.

Tím, že došlo k podrobnému zkoumání interních i externích procesů v oblasti veřejné služby, zmapování jejích právních mantinelů a zjištění možných odchylek, může samosprávný celek vytvořit dlouhodobý záměr činnosti tak, aby bylo dosaženo žádoucího cíle.

Jak již bylo nastíněno v úvodu, bakalářská práce měla vygenerovat návrh řešení části určitého problému. Jedná se však o problém z generálního pohledu celospolečenský. S přihlédnutím k tomu byla formulována také hypotéza, která byla v práci ověřována. Výsledkem je formulace návrhu systémových změn prostřednictvím změny legislativy. Zvolené téma pro mne bylo velmi cenné, neboť se zabývá naplněním jednoho z hlavních účelů a předmětů činnosti, se kterou se ve svém zaměstnání denně setkávám v oblasti výkonu sociální práce, agendy dávek pomoci v hmotné nouzi. Celistvé zkoumání této problematiky nebylo doposud obecně pravděpodobně žádným autorem řešeno z důvodu krátkého časového období od nastolení legislativních změn. To také znemožňovalo dříve získat pro relevantní výzkum informace z této oblasti.

Většina dostupných materiálů o této problematice proto obsahovala pouze teze a předpoklady vývoje v oblasti, případně závěry, o nichž by bylo možno vést diskusi.

Hlavním záměrem práce bylo tedy komplexně analyzovat problematiku v určitém místě, čase a s přihlédnutím k specifickým podmínkám. A dále v systematické návaznosti vytipovat hrozící rizika a navrhovat relevantní opatření.

S ohledem na předepsaný rozsah se práce pouze okrajově zabývá širšími celospolečenskými postoji a závěry práce naznačují, že zkoumaná problematika je velmi zajímavá, s praktickými dopady a nevylučuje, že bude zcela jistě prospěšné se k problému v budoucnu vrátit s cílem dalšího, ještě podrobnějšího výzkumu. V té době budou jistě k dispozici také další data. S velkou pravděpodobností také další výzkum této problematiky pomůže vygenerovat nejen nové návrhy, týkající se věcné podstaty problému, ale také optimálnější procesy, které napomohou nejen službu vykonávat efektivněji, ale tak celý proces administrace služby pro společnost zlevnit

a službu pak zpřístupnit většímu počtu osob.

Může v budoucnu také jednoznačněji vymezit a oddělit od sebe ten okruh příjemců státní pomoci, který deklaruje zájem o práci pro společnost prostřednictvím výkonu veřejné služby pouze formálně a účelově, od skupiny těch osob, které mají o práci pro společnost zájem opravdový a vnímají ji jako příležitost získat nové dovednosti. To napomůže nepochybně také efektivněji zaměřit sociální práci.

Domnívám se, že zjištěné poznatky jsou využitelné jak pro organizaci, do níž jsem profesně zařazena, tak z hlediska celospolečenského. Proto byly využity už v průběhu mé činnosti na bakalářské práci či budou nepochybně využívány i bezprostředně poté. Práce tedy měla na výkon mé profesní činnosti praktický dopad. Domnívám se také, že některé okruhy nastíněných otázek budou zajímat zaměstnavatele, který je v roli jak vykonavatele státní správy (v oblasti pomoci v hmotné nouzi), tak zadavatele předmětné obecně prospěšné činnosti v oblasti výkonu samosprávy na svém území ve prospěch své obce a svých občanů.

Tím, že došlo k podrobnému zkoumání interních i externích procesů v oblasti veřejné služby, zmapování jejích právních mantinelů a zjištění možných odchylek, může samosprávný celek vytvořit dlouhodobý záměr činnosti tak, aby bylo dosaženo žádoucího cíle.

SEZNAM LITERATURY

[1] Krebs, Vojtěch a kol. Sociální politika. 4. přepracované vydání. Praha: ASPI, 2007, 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1.

[2] Potůček, Martin. Sociální politika. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 142 s. ISBN 80-85850-01-X.

[3] Břeská, Naděžda a Vránová, Lucie. Dávky pomoci v hmotné nouzi a dávky sociální péče pro zdravotně postižené osoby. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2008, 415 s. ISBN 978-80-7263-478-1.

[4] Disman Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002, Dotisk 3. vydání, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

[5] Sociální politika, 2001. ISSN 0049-0962.

[6] Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

[7] Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů

[8] Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, ve znění pozdějších předpisů

[9] Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

[10] Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

[11] Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

[12] Nařízení vlády č. 505/2005 Sb. ze dne 7. 12. 2005 o zvýšení částek životního minima

[13] Vyhláška č. 504/2006 Sb. ze dne 15. 11. 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi

[14] Niederle, Petr. K zákonu o sociální potřebnosti (4). Sociální politika, 5/2001

[15] Komentář č. 3/2002 k postupu orgánů rozhodujících o poskytování dávek sociální péče při posuzování vlastního přičinění ke zvýšení příjmu vlastní prací. Ministerstvo práce a sociálních věcí, ze dne 21. 1. 2002

[16] Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, o.p.s., Niederle, Petr , Zlín 20. 5. 2003

[17] Metodický pokyn č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění zákona č. 165/2006 Sb.

[18] Metodický pokyn č. 11/2007 ke sjednocení správních postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi při a aplikaci zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR ze dne 9. 1. 2008

[19] Metodický pokyn č. 4/2008 k upřesnění některých postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi při aplikací zákona č. 111/2006., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Odbor rodiny a dávkových systémů, ze dne 1. 8. 2008

[20] Metodický pokyn k veřejné službě č. 1/2009, Ministerstvo sociálních věcí ČR ze dne 1. 4. 2009

[21] http://www.mpsv.cz/cs/5

[22] http://www.mpsv.cz/cs/5705

[23] www.mpsv.cz/files/clanky/9269/verejna_sluzba_27-07.pdf

[24] http://www.mpsv.cz/cs/

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

VS	veřejná služba
DS	dobrovolnická služba
SPO	společně posuzované osoby
PnŽ	příspěvek na živobytí
DnB	doplatek na bydlení
EM	existenční minimum
PnB	příspěvek na bydlení
ONB	odůvodněné náklady na bydlení
P	příjem
ŽIV	živobytí
Cpkp	Centrum pro komunitní práci
ČČK	Český červený kříž
AS	Armáda spásy
OCH	Oblastní charita Přerov
TSMPr	Technické služby města Přerova
J.A.K	Základní škola J.A. Komenského, Přerov
DsmP	Domovní správa města

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled možných navýšení tzv. základní částky živobytí – zpracovaná na Magistrátu města Přerova…….……..…….. 45

Tabulka 2 : Rozbor životního minima od července 2009 do prosince 2009 68

Tabulka 3 : Rozbor životního minima od července 2009 do prosince 2009……70

Tabulka 4 : Rozbor životního minima od července 2009 ….....72

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Smluvní organizace v rámci veřejné služby ……. 54

Graf č. 2 Zájemci o veřejnou službu …….……. 55

Graf č. 3 Uzavřené smlouvy v jednotlivých organizacích ……... 56

Graf č. 4 Počet osob vykonávajících VS v jednotlivých organizacích ……...57

Graf č. 5 Počet odpracovaných hodin v jednotlivých organizacích ……... 58

Graf č. 6 Dobrovolnická služba …….…….…… 59

Graf č. 7 Srovnání počtu osob vykonávajících veřejnou a dobrovolnickou službu …….……..…… 60

Graf č. 8 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – červen 2009 ……....61

Graf č. 9 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – červenec 2009 ……62

Graf č. 10 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – srpen 2009 ……62

Graf č. 11 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – září 2009 …….……. 63

Graf č. 12 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – říjen 2009 ……..64

Graf č. 13 Zabezpečovaní občané na pracovišti č. IV – listopad 2009 ……....64

Graf č. 14 Srovnání všech osob vykonávajících veřejnou a dobrovolnickou službu s občany na pracovišti č. IV ……..…….. 65